

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

4/2020

TEMA:
ISRAELS ROLLE I GUDS FRELSESPLAN

14
Har Israel stadig en rolle i Guds plan med verden?

20
Håbsbudskabet vil videre

32
Alderdommen – en livstruende tid?

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 4/2020. Årgang 156
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om
året, næste gang den 4. december.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Kun netabonnement: 190 kr.
(unge under 30: 110 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du
flytter eller ændrer mailadresse eller ef-
ternavn. Giv derfor altid selv besked, når
dine kontaktoplysninger ændres. Det er
vigtigt, så både *Budskabet* og betalings-
opkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Ole Solgaard,
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen,
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Braüner,
stud.theol. og prædikant, København,
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen,
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Per Månsson Westh,
cand.theol., København
peweje@gmail.com

Ruth Vatne Rasmussen,
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke
nødvendigtvis redaktionens synspunkter,
men redaktionen er ved deres optagelse
ansvarlig for, at holdninger og syns-
punkter må kunne rummes inden for
det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER

- 04 Kirken må altid være
evangeliecentreret
Anton Bech Braüner

TEMA:**ISRAELS ROLLE I GUDS FRELSESPLAN**

- 06 Guds særlige folk for verdens skyld
Christian Canu Højgaard
- 10 Forskellige syn på Israels rolle
Kristoffer H. Enevoldsen
- 13 Bøn for Israel
- 14 Har Israel stadig en plads
i Guds plan med verden?
Christian Maymann

HORISONT

- 18 Fællesskabet under pres
- 19 Kristne og konspirationsteorier

FOR TROEN

- 20 Håbsbudskabet vil videre
Børge Haahr Andersen
- 24 At vandre med Gud
Erik Dahl

ANDRE ARTIKLER

- 26 Alt er muligt for den, der tror
Sigurd Grindheim
- 32 Alderdommen – en livstruende tid?
Jens Erik Rasmussen

BØGER

- 35 Forvandlet ved at se
- 36 Romerbrevet I og II
- 38 Gud og det onde

*Israels folk lærer os, at synden stikker meget
dybere, end vi selv er klar over, og at vi dybest set
ikke har brug for gode intentioner eller advarsler,
men en frelser*

LEDER

Kirken må altid være evangeliecentreret

AF ANTON BECH BRAÜNER

Hvis vi blot forudsætter evangeliet, mens vi brænder passioneret for relativt perifere emner, vil vi oplære en ny generation i at nedtone evangeliet.

Anton Bech Braüner

Det virker måske indlysende at sige, at kirken altid må være i bevægelse mod det centrale i den kristne tro. Hvad skulle vi egentlig ellers være optagede af end evangeliet om Jesus, der ofrede sig for os?

Alligevel kan det være svært at fastholde i praksis.

Hvorfor hører vi aldrig om ...?

Enhver, der har været med til at lægge program i sit lokale kristne fællesskab, ved, at det nogle gange kan være svært at håndtere de mange ønsker: "Hvorfor hører vi aldrig noget om nådegaver? Eller om abort og ansvar for skaberværket?" Fortsæt selv listen.

I en verden med tusindvis af uløste problemer er det altid let at påpege, hvad kirken mangler at fokusere på. Det er straks sværere at fastholde fokus på det centrale.

Vi kan miste dette fokus, hvis vi altid er optaget af emner og spørgsmål, som måske nok er vigtige, men som bestemt ikke er de vigtigste.

Måske er vi optaget af, hvordan kristentroen kan tale ind i tidens udfordringer. Det er der all mulig god grund til at reflektere over. Det er en spildt mulighed, hvis vi som kristne bliver helt tavse, når talen falder på klimaforandringer, køn, krig og andre af tidens spørgsmål, hvor kristentroen faktisk har noget at bidrage med.

Det er også en naturlig del af at have et modent kristent verdensbillede, at vi ser på hele verden gennem en bibelsk linse, så kristentroen ikke bliver reduceret til at forholde sig til et åndeligt rum, der er isoleret fra resten af verden.

Men hvis tidens udfordringer er alt, vi er optaget af, er det et problem. Som D. A. Carson siger: "Hvis vi blot forudsætter evangeliet, mens vi brænder passioneret for relativt perifere em-

Det første skridt mod at miste evangeliet er, at vi forudsætter, at vi alle sammen kender det

ner, vil vi oplære en ny generation i at nedtone evangeliet og fokusere lidenskabeligt på periferien.”¹

Alle emner må i berøring med evangeliet

At være evangeliecentreret indebærer ikke, at enhver prædiken skal være over Romerbrevet 3-8. Selvom mange af os kunne have stor gavn af at fordybe os i så centrale bibelske kapitler, har Gud givet os en åbenbaring med en betydeligt større bredde. Heldigvis.

Til gengæld indebærer det, at ethvert emne må være i berøring med det centrale i evangeliet.

Til menigheden i Korinth sagde Paulus, at han “ikke ville vide af andet end Jesus Kristus, og det som korsfæstet” (1 Kor 2,2). Med andre ord havde Paulus et bevidst og målrettet fokus på centrum i den kristne tro. Alligevel afholder det ikke Paulus fra at komme ind på en lang række forskellige emner. Han taler både om retssager, utroskab, afgudsdyrkelse og vranglære. Men når han gør det, tydeliggør han *altid*, hvordan det alt sammen forholder sig til evangeliet.

Når han advarer mod det fatale ved utroskab, påpeger han ikke bare, at det strider mod Guds gode vilje, men at Jesus med sin død på korset har frikøbt os til at tilhøre Gud, og at vi derfor må ære Gud med vores krop (1 Kor 6,19f). Og når han påtaler vranglære, er det ikke bare ordkløveri for kværuleanter. Han påtaler vranglæren, fordi den står i fare for at underminere tro-

en på Jesus (1 Kor 15,12-15).

Der er altså ikke en modsætning mellem altid at være i bevægelse mod det centrale i den kristne tro og samtidig forsvare den rette lære eller tale ind i tidens udfordringer, når omstændighederne kræver det. Så i stedet for at undgå de skæve og perifere emner må vi bevæge os fra periferien og spørge os selv: Hvordan relaterer de til det centrale i evangeliet?

Evangeliet må gennemsyre alt

Den amerikanske mellemøstmissionær og evangelist J. Mack Stiles skriver et sted, at der er et testspørgsmål, som alle prædikanter bør stille sig selv: ”Kunne du have holdt den samme prædiken, hvis Jesus ikke var død på korset?”²

Selvom måske ikke alle, der læser med her, er engageret i lige netop en prædikanttjeneste og heller ikke skal være det, sætter spørgsmålet fokus på noget afgørende for alle kristne. For hvis ethvert møde og enhver gudstjeneste i vores kristne fællesskab havde set ud på samme måde, uanset om Jesus var død på korset eller ej, er det på tide at gøre noget ved det. Evangeliet må gennemsyre alt i det kristne fællesskab lige fra forkyndelsen til de emner, vi er optagede af, og ikke mindst den måde, vi er optaget af dem på.

Evangeliet er udgangspunktet for al åndelig fornyelse. Det første skridt mod at miste evangeliet er, at vi forudsætter, at vi alle sammen kender det. ■

-
- 1 D. A. Carson: *Prophetic From the Center*, s. 3 (egen oversættelse): tgc-documents.s3.amazonaws.com/eBooks/Prophetic_from_the_Center.pdf
 - 2 J. Mack Stiles: *Marks of the Messenger – Knowing, Living and Speaking the Gospel*, InterVarsity Press 2010, s. 41 (egen oversættelse)

TEMA

Guds særlige folk for verdens skyld

OM ISRAELS ROLLE FØR KRISTUS

AF CHRISTIAN CANU HØJGAARD

Israels historie viser alvoren af Guds hellighed og dybden af hans lidenskabelige kærlighed til sin skabning.

Christian Canu Højgaard,

f. 1988

Ph.d.-studerende,
Dansk Bibel-Institut
cch@dbi.edu

Gennem hele Bibelen løber Israels historie som en af de røde tråde. Modsat mange andre religiøse tekster er Bibelen nemlig ikke først og fremmest filosofi eller moral, men historie. Det er historien om denne verden fra den første morgen til skabelsen af en ny jord ved tidernes ende. Hovedpersonen i denne historie – ud over Gud selv – er Israels folk, efterkommerne efter Abraham, Isak og Jakob.

Det kan måske virke provokerende, at Israel har en særlig plads i frelseshistorien – hvad med alle os andre?! Lige så provokerende, som da Jesus sagde til den samaritanske kvinde ved Sykars brønd: "frelsen kommer fra jøderne" (Joh 4,22).

Omvendt betyder det, at hvis vi vil forstå Guds frelsesplan og hans inderste væsen, må vi lære Israels rolle at kende i den historie. For det var til israelitter, Gud åbenbarede sig, og det er gen-

nem Israels folk, at vi overhovedet kender til Gud. Ja, jeg vil endda påstå, at hvis vi virkelig forstår Israels rolle i Guds frelsesplan, så bliver vi hverken misundelige eller fordømmende, men taknemmelige.

Udvælgelse og genoprettelse

Bortset fra de første elleve kapitler i Første Mosebog handler hele Det Gamle Testamente om Israel. Israels historie begynder med kaldelsen af Abraham, og det er ikke tilfældigt, at den begynder netop der.

I kapitlet forinden skildres opførelsen af Babelstårnet (1 Mos 11,1–9). I den kendte beretning fortælles det, at hele jorden brød op mod øst og samlede sig om at bygge et himmelhøjt tårn. De ville skabe sig berømmelse ("et navn") – uden Gud. Gud straffede menneskeheden for dens oprør mod ham, og herefter kaldte han Abraham.

Kaldelsen af Abraham er på mange måder modstykket til beretningen om Babelstårnet: 1) som modsætning til at menneskeheden samler sig, kaldes Abraham kaldes til at rejse væk fra sit folk, 2) Abraham skal drage mod vest i modsætning til øst, og 3) Gud vil skabe Abraham berømmelse ("et navn").

Når Abraham kaldes til at blive stamfar til Israels folk, er det med andre ord Guds modsvar til menneskehedens eget håbløse forsøg på at frelse sig selv. Mere grundlæggende er kaldelsen af Abraham Guds respons på al den forbandelse, der hviler tungt over menneskeheden. I Første Mosebog 1–11 bruges det hebraiske ord for *forbandelse* fem gange.¹ Og præcis fem gange bruges ordet *velsignelse* i kaldelsen af Abraham: "Jeg vil velsigne dig", "du skal være en velsignelse", "jeg vil velsigne dem, der velsigner dig", og "i dig skal alle jordens slægter velsignes" (1 Mos 12,2f).

De bibelske forfattere var mestre i sådanne halvsjulte ordlege. Men meningen kan ikke misforstås: Abraham var det redskab, Gud ville bruge til at genoprette den verden, der var gået til i forbandelse og råddenskab.

Israels folk var altså "redskabet" for Guds frelsesplan. Derudover var Israel også et såkaldt "demonstrationsfolk", som Gud brugte til at åbenbare sig selv igennem.

Så langt er alle bibeltro bibelfortolkere enige. Om Israels folk og landet Israel spiller en særskilt rolle i tiden mellem Kristi første og andet komme, er der derimod uenighed om.² Jeg er selv af den overbevisning, at Israel som folk og land stadig spiller en frelseshistorisk rolle, men i denne artikel begrænser jeg mig til Israels rolle før Kristus.

I det følgende skal vi kigge nærmere på, hvad Israels rolle som både Guds redskab og demonstrationsfolk indebar.

Demonstrationsfolk

At Israels folk er et demonstrationsfolk, betyder, at sådan som Gud handlede med dette folk, sådan handler Gud med resten af verden. Lige

Hvis vi virkelig forstår Israels rolle i Guds frelsesplan, så bliver vi hverken misundelige eller fordømmende, men taknemmelige

som en prøvebil viser, hvordan denne bilmodel generelt virker, sådan viser Guds handlen med Israel, hvordan Gud er. Sagt anderledes: Gud åbenbarer sig i sin historie med og i sin relation til Israel. Israel er et demonstrationsfolk på mange måder, men jeg vil her blot nævne de to vigtigste aspekter.

1. Dom uden omsvøb:

Israels historie bevæger sig mellem dom og frelse. Folket er altid på kanten af katastrofe på grund af deres synd mod Gud. Israels folk lærer os, at synden stikker meget dybere, end vi selv er klar over, og at vi dybest set ikke har brug for gode intentioner eller advarsler, men en frelser.

Vi lærer også, at Gud på ingen måde kan se gennem fingrene, når det handler om synd. I en tale, som profeten Jeremias holdt i templet i Jerusalem under en de mørkeste perioder i Israels historie, er det netop den pointe, profeten tegner så tydeligt op. Israelitterne levede i en naiv tillid til, at det hele nok skulle gå, og at Jerusalem og templet nok skulle bestå, for Gud kunne da ikke ødelægge sit eget tempel. Men Jeremias' svar er køligt: "Gå til mit helligsted i Shilo, hvor jeg tidligere lod mit navn bo, og se, hvad jeg har gjort med det på grund af mit folk Israels ondskab" (Jer 7,12).

Shilo var stedet for telthelligdommen i Dommertiden, men allerede i Dommertiden blev helligdommen lagt i ruiner. Jeremias' budskab var med andre ord, at Gud allerede havde vist i

FOTO: WIRESTOCK

At helligdommen i Shilo og senere templet i Jerusalem blev lagt i ruiner, er en påmindelse om, at selv ikke det helligste sted er sikret mod hans straf over synden.

historien, at selv ikke det helligste sted er sikret mod hans vrede over synden. Endnu i dag kan man faktisk se ruinerne efter israelitternes bopælssted der, og de står som et evigt minde om, at Gud straffer synd. Shilo var derfor ikke bare en advarsel til israelitterne, men en alvorlig påmindelse til os i dag om Guds retfærdige vrede over ulydighed.

2. Frelse ved Guds nåde alene:

Kort efter Jeremias' tempeltale blev Jerusalem og templet lagt i ruiner, og folket blev ført bort fra deres land. Klagesangene, der ifølge traditionen blev skrevet af netop Jeremias, beskriver håbløsheden og mørket midt i denne tid. Men midt i dommen er der håb, sådan som Klagesangene så stærkt beskriver: "Herrens troskab

er ikke hørt op, hans barmhjertighed er ikke forbi, den er ny hver morgen" (Klages 3,22f).

Israels historie viser utallige gange, at der er håb. Ikke fordi israelitterne forbedrer sig eller gør sig umage. Men fordi Gud *vil* frelse. Og han gør det på sin egen måde. For frelsen kan ikke være afhængig af os; så ville det gå fuldstændig galt. Der må komme en frelser udefra – en frelser ligesom den persiske kong Kyros, som frelste israelitterne efter eksilet og lod dem drage hjem for at genopbygge templet (Es 45,13. Ezra 1).

Gennem Israels historie lærer vi altså om os selv og om Gud. Gud valgte at bruge Israel og Israels historie som den måde, hvorpå vi kan lære ham at kende. Men Israel var også mere end et demonstrationsfolk – Israel var Guds redskab til at frelse hele verden.

Redskab

Det ultimative formål med udvælgelsen af Abraham er, at "alle jordens slægter skal velsignes" i ham (1 Mos 12,3). Gennem Abraham og hans efterkommere vil Gud velsigne hele jorden med sin godhed og kærlighed. Israels folk kaldes til at være et "kongerige af præster" (2 Mos 19,6); de skal med andre ord formidle Guds velsignelse til verden, ligesom de levitiske præster formidlede Guds nærvær og velsignelse til folket.

Israels folk skulle også være redskab for Guds straf over ulydige folkeslag. De skulle drive de oprindelige folkeslag ud af Kana'ans land som straf for deres synd (1 Mos 15,16. 5 Mos 9,4). Ofte udtrykkes denne straf som Guds straf, men Israel er det konkrete redskab. I øvrigt oplevede Israel samme skæbne, da Gud brugte fremmede nationer til at føre israelitterne ud af det hellige land (2 Kong 17,20).

Men Israels historie viser med al tydelighed, at folket ikke kunne leve op til det kald. De kunne hverken bringe Guds retfærdige straf over ulydige folkeslag (Dom 1) eller bringe hans velsignelse til verden. Tværtimod konstateres det på et mørkt tidspunkt i Israels historie, at folket handlede værre end de folkeslag, som hav-

de boet i landet før israelitterne (2 Kong 21,9). Og profeten Zakarias sagde, at folket var blevet til en forbandelse i stedet for en velsignelse (Zak 8,13).

Allerede fra begyndelsen var løftet om velsignelse dog knyttet til en søn, som skulle bringe velsignelsen videre (1 Mos 17,19). Senere blev løftet knyttet mere specifikt til Juda stamme, hvorfra der skulle komme en konge over hele jorden (1 Mos 49,10). Og i lyset af folkets frafald stod det klart for de gammeltestamentlige profeter, at håbet skulle knyttes til en søn, som skulle bringe frelse til Israel og velsignelse til hele verden på vegne af Israel.

Stærkest møder vi det håb hos Esajas i hans fire "tjenersange".³ Langsomt løftes sløret for Messias, "den salvede", Herrens tjener, som skal samle Israels folk og være "et lys for folkene", så Guds frelse når ud til jordens ende (Es 49,6). Der er ét håb for denne mørke verden, og det håb er knyttet til Israel og den særlige tjener, der skal fremstå i det folk. Det er derfor, at Jesus så overbevisende kan sige, at "frelsen kommer fra jøderne" (Joh 4,22).

Guds kæledægge – eller hvad?

Det kan sikkert provokere bibellæsere, at Israel bliver beskrevet som Guds "kæledægge". Israel kaldes for Guds øjsten (Zak 2,12), og han bruger Egypten som løsepenge for Israel (Es 43,3). Gud taler ømt til sit folk: "Glemmer en kvinde sit diende barn? Glemmer en mor det barn, hun fødte? Selvom de skulle glemme, glemmer jeg dig ikke. Se, i mine hænder har jeg tegnet dig, dine mure har jeg altid for øje" (Es 49,15f).

Ofte bruges disse og lignende vers som konfirmationsvers, men de er sagt til det udvalgte folk, Israel. Og jo, Gud *har* en særlig kærlighed til Israel, men det specielle ved denne kærlighed er, at den ikke skyldtes en særlig kvalitet ved folket. Det kommer særligt til udtryk i Femte Mosebog: "Det er ikke, fordi I er større end alle andre folk, at Herren fattede kærlighed til jer og udvalgte jer; for I er det mindste af alle folk. Men fordi Herren elskede jer og ville opfyl-

de den ed, han tilsvor jeres fædre, førte han jer ud med stærk hånd og udfriede dig af trællehuset, af egypterkongen Faraos magt" (5 Mos 7,7).

Guds udvælgelse bunder i hans eget væsen og i hans egen kærlighed. Også på denne måde er Israel et "demonstrationsfolk": Guds udvælgelse til frelse bunder i hans evige, kærlige væsen og er ikke afhængig af Israel eller os for den sags skyld (jf. Ef 1,4).

I øvrigt gjorde Israels udvælgelse dem godt nok til Guds særlige ejendom, og de mødte på en særlig måde hans velsignelse og kærlighed. Men de mødte så sandelig også hans straf. Profeten Amos argumenterede ligefrem for, at netop fordi folket er Guds udvalgte folk, står de også på en særlig måde til ansvar over for ham (Am 3,2).

Israels udvælgelse – for verdens skyld

Guds udvælgelse og kærlighed til Israel var ikke på bekostning af hans kærlighed til resten af verden. Nej, Guds kærlighed til Israel hænger netop sammen med, at han elsker hele verden. Gennem Israel skulle Guds kærlighed spredes til hele verden.

Det er derfor min påstand, at hvis vi læser Bibelen med "Israel-briller", ser vi direkte ind i Guds frelsesplan. Israels historie viser alvoren af Guds hellighed og dybden af hans lidenskabelige kærlighed til sin skabning.

Udvælgelsen af Israel var ikke kun til fordel for Abraham, Isak og Jakob og deres efterkommere, men for hele verden. Derfor skal vi ikke være misundelige på Israels særstatus. Der er tværtimod al mulig grund til at takke Gud, fordi han brugte Israel i sin frelsesplan.

Nogle af mine egne perler i Israels historie er beretningerne om Rahab (Jos 2) og Ruth, de to hedenske kvinder, som omvendte sig til Israels Gud. I de beretninger ser vi et glimt af Israels kald til at være et lys for folkeslagene og Guds kærlighed til hele verden. Og ligesom Rahab og Ruth blev en del af Israels folk, bliver vi i dag en del af Abrahams slægt ved troen på Jesus, den lovede søn. ■

-
- 1 1 Mos 3,14.17; 4,11; 5,29; 9,25.
 - 2 For en opsummering af de forskellige tolkninger og et forsvar for den såkaldte Israeltolkning henvises til Ole Andersens *Slutspillet om Israel*, særligt s. 27ff.
 - 3 Es 42,1-9; 49,1-13; 50,4-9; 52,13-53,12

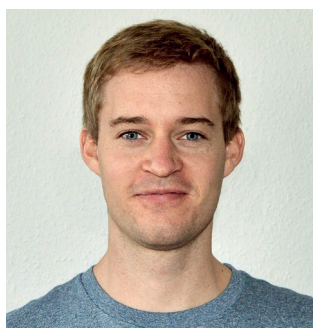
TEMA

Forskellige syn på Israels rolle

OVERBLIK OVER FLERE ISRAELSSYN

AF KRISTOFFER H. ENEVOLDSEN

Nogle betragter løfterne til Israel som brikker i Guds puslespil, der på et eller andet tidspunkt ”går op”. Andre opfatter dem mere som en kikkert, der stille og roligt stiller skarpt.

Kristoffer H. Enevoldsen,
f. 1990

Stud.theol., frimenighedspræst
i Aroskirken og redaktør af Til-
Liv.dk
khe@dmlm.dk

Har Gud forkastet sit folk? Aldeles ikke!” (Rom 11,1). Paulus afviser entydigt, at Gud har glemt sit folk, Israel. Det gode spørgsmål er blot: Hvad indebærer det så?

Det spørgsmål er blevet besvaret på en række forskellige måder igennem historien, men i en dansk og luthersk kontekst finder vi primært to synspunkter. Vi kan kalde dem Israeltolkningen og kirketolkningen.

Enige om basis

Begge tolkninger er enige om, at Gud i Det Gamle Testamente (GT) udvalgte sig et folk, da han indgik en pagt med Abraham. En pagt, hvori man blev frelst ved tro på Guds løfter. Folket blev senere en nation med eget landområde. De var Guds ejendomsfolk, som han på en unik måde ville åbenbare sig for og igennem. Det var et folk, Gud satte til side, for at de skulle vandre for hans ansigt og erfare Guds frelsende magt.

De skulle tilmed være et lys blandt hedningerne. Folket responderede desværre ofte ved at være Gud utro, og ofte glemte de Guds velsignelser.

Som klimaks i opfyldelsen af løfterne til folket lod Gud sig selv føde som en del af folket midt i en af folkets mørkeste perioder. Da israelitterne ikke selv havde grebet rollen som et lys for de andre folk, blev Gud det selv i Jesus, sådan at hedningerne begyndte at strømme til Israels Gud ved ham.

Spørgsmålet er derfor, hvad der skete med folket Israel efter Jesu komme, når den gamle pagts forordninger og løftet om velsignelse og afkom til Abraham blev opfyldt i Jesus (Gal 3,16. Hebr 10,1-18). Man kunne fristes til at tro, at Israels rolle så var udspillet.

Spørgsmålet lyder derfor: *Har Israel fortsat en særlig rolle at spille i Guds frelsesplan efter Jesu første komme?*

Israeltolkningen

Den såkaldte Israeltolkning svarer klart "ja" til, at folket og nationen Israel fortsat har en rolle at spille. Godt nok er Gud i den store frelsesplan nu i gang med at inkorporere hedningerne (ikke-jøder) i sit ejendomsfolk, hvorfor jøderne efterhånden er en lille minoritet. Godt nok er Kristus blevet Guds "ja" til, at Guds løfter også gælder os, der er Jesus-troende hedninger (2 Kor 1,20). Men de nationsspecifikke løfter gælder fortsat, for Gud står ved sine løfter.

Israels fortsatte rolle kendetegnes derfor først og fremmest ved 1) at de endnu ikke har fået del i hele det store landområde, Gud lovede dem (se fx 4 Mos 34,1-12), og 2) at de skal opleve en stor åndelig vækkelse til tro på Jesus umiddelbart før Jesu genkomst, når Gud løfter forhærdelsen fra dem (jf. Rom 11,25f).

Denne tolkning hviler primært på følgende argumenter:

1. De uopfyldte nationale løfter: I Bibelen finder vi nogle ganske konkrete løfter til nationen Israel, som svært lader sig "åndeliggøre", fx løftet om et helt konkret landområde, uden at det indledende løfte bliver meningsløst.
2. Paulus' brug af ordet *Israel* i Romerbrevet 9-11 og især 11,25-26. Andre steder bruger han ordet *Israel* om alle Jesus-troende, men når han her to gange lige efter hinanden bruger ordet uden at indikere forskellig betydning, giver det bedst mening at antage, at Paulus begge steder har *nationen Israel* i tanke, da det utvivlsomt er tilfældet i v.25. Hvis det er korrekt, så gør v.26 det tydeligt, at Israel fortsat har en rolle at spille, når hedningemissionen har nået sit mål.
3. Apostlenes evangelisationsmetode, hvor de altid begyndte med at gå til en synagoge i en ny by, antyder, at denne gruppe, jøderne, havde en "særstatus".

Kirketolkningen

Overfor denne forståelse står kirketolkningen. En tolkning, der rummer to varianter, som fokuserer mest på hhv. diskontinuiteten (mangelende sammenhæng) og kontinuiteten (uafbrudt sammenhæng) i forhold til den gamle pagt. Derfor svarer de to varianter også forskelligt på vores spørgsmål.

Erstatningsteologi

Kirketolkningen har klassisk været præget af erstatningsteologi, som den fx i nogen grad kan findes hos Martin Luther. Den svarer entydigt "nej" på vores spørgsmål: Kirken har helt erstattet nationen Israel og overtaget rollen som Guds folk.

I afvisningen af Jesus som Messias mistede jøderne deres "førstefødselsret", så Guds udvalgte folk nu udgøres af Kirken, det universelle fællesskab af Jesus-troende. Israel havde en periode til at tage imod den lovede Messias, men de brugte den ikke. Som bevis på den tabte førstefødselsret lader Gud templet i Jerusalem ødelægge i år 70.

Jøderne kan efter deres biologiske nedstamning forstås som Guds folk, men folket og nationen har ikke længere nogen særlig rolle at spille i Guds frelsesplan. De løfter, der gjaldt for Israel på GT's tid, de gælder nu kun i en åndelig forstand for Kirken.

Der findes mig bekendt ikke så mange, der står for dette synspunkt i dag.

Indlemmelsesteologi

Mange indenfor kirketolkningen repræsenterer i dag i stedet "en blødere variant", som nogle omtaler som "indlemmelsesteologien". Her vil svaret på, om Israel fortsat har en særlig rolle, i højere grad være "både og".

Jøderne er fortsat Guds folk "efter kødet",

Har Israel fortsat en særlig rolle at spille i Guds frelsesplan efter Jesu første komme?

Kirketolkningen forstår Guds løfter som en kikkert, der stille og roligt stiller skarpt

og der er fortsat bevaret en "rest" blandt dem, som bekender Jesus som Messias, og som derfor også er en del af det åndelige Israel. Fokus ligger ikke på, at kirken *erstatte* Israel, men at hedningerne *indlemmes* på det ene oliventræ, Kristus, så Guds åndelige Israel *udvides* til at være Kirken, bestående af Jesus-troende jøder og hedninger.

Jøderne, som folk, og nationen Israel er fortsat Guds folk efter kødet, og de har fortsat en rolle at spille i Guds frelsesplan. At staten Israel nu igen eksisterer, kan fx tolkes som en opfyldelse af Lukasevangeliets 21,24.

For en umiddelbar betragtning minder denne tolkning om Israeltolkningen, men den adskiller sig bl.a. ved, at man efter Kristus ikke længere forstår landløfterne som geografiske. Man vil dog i varierende grad også kunne finde tanken om en åndelige vækkelse blandt jøderne umiddelbart inden Jesus genkomst i denne tolkning.

Hvor Israeltolkningen antager, at de enkelte løfter, som Gud giver, hver især er en brik i Guds puslespil, som alle på et eller andet tidspunkt vil blive opfyldt, så forstår kirketolkningen Guds løfter mere som en kikkert, der stille og roligt stiller skarpt. De indledende løfter uddybes og præciseres af de efterfølgende løfter. I begyndelsen er de uskarpe – senere bliver de skarper.

Landløfterne, som giver det første indtryk af Guds vilje for sit folk, bliver ikke erstattet, men udvidet og beriget til at omhandle alle, der tror på Messias, og til at handle om det evige rige.

Gud svigter ikke sine løfter til folket, da han i stedet overgår dem. Et simpelt billede vil være den far, som lover sin søn en iPhone 7, men i stedet giver ham en iPhone 12.

Kirketolkningen hviler primært på følgende argumenter:

1. Navne og roller/status, der før var særligt for jøderne, gøres nu gældende for alle Jesus-troende. Paulus bruger nogle steder ordet Israel om kirken (fx Gal 6,16), og Peter omtaler alle kristne som "en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et ejendomsfolk" (1 Pet 2,9f).
2. Løfter, som i GT var givet til nationen Israel, rækkes i NT til alle Jesus-troende, hvilket tydeligst formuleres i Andet Korintherbrev 1,20. Hvis *alle* Guds løfter har deres "ja" i Kristus, hvordan kan nogle af dem så særskilt gælde for et bestemt folkeslag? Fx griber Jesus GT's omtale af Gud som Israels hyrde og Israel som Guds får og anvender det på sig selv, og han konkluderer: "Jeg har også andre får, som ikke hører til denne fold; også dem skal jeg lede, og de skal høre min røst, og *der skal blive én hjord, én hyrde*" (Joh 10,16).
3. Når Første Mosebog 18,7f lover Abrahams efterkommere landområdet som en *evig* ejendom, så bliver det åndelige aspekt tydeligt, for det konkrete landområde vil jo netop ikke figurere på den nye jord, ligesom løftet ifølge Romerbrevet 4,13f ser ud til at opfyldes ved Kristus-troen. Landløftet forstås derfor primært i relation til den nye pagt i "åndelig" forstand, så det omhandler den nye jord.

I dansk kirkelig

I dag vil man ofte møde Israeltolkningen eksponeret af Ordet & Israel, mens Israelsmissionen, som i udgangspunktet er neutral i spørgsmålet, primært rummer Kirketolkningen.

Historisk set var LM ofte på linje med Israeltolkningen, mens IM og ELM var på linje med Kirke-tolkningen. Disser linjer er dog blevet mere udviskede over de sidste årtier. ■

1 Jeg ser her bort fra to-pagts-teologien, dispensationsteologien, hvor Gud groft sagt har to forskellige frelsesveje: en for Israel og en for Kirken. Denne tolkning adskiller sig markant fra de andre ved at rokke ved centrale teologiske sandheder.

BØN FOR ISRAEL

Gud, vor Fader
vi undlader
ej vor bøn for Israel;
borttag dækket,
som har svækket
synet for Immanuel!
Lad ej straffen mere ramme
din den ædle oliestamme!

Jesus søde,
du som døde
under bøn for Israel,
frels af våde
dem i nåde,
vær dem dog Immanuel!
Oplad deres blinde øje,
så de sig for korset bøje!

Ned du dale
med din tale,
Helligånd til Israel!
Tænd din lue,
så de skue,
Jesus er Immanuel!
Lær dem hosianna råbe,
lær dem elske, tro og håbe!

Jens T.N. Løgstrup – SOS 670

GODT SAGT

*Håbet blev ikke til ud af en drøm
om en anden og bedre tilværelse.
Nej, de første kristnes håb voksede ud af noget,
der var sket i denne verden.
Det var et historisk forhold, som håbet om den
kommende verden voksede ud af, nemlig Jesu
opstandelse fra de døde*

HENRIK NYMANN ERIKSEN

TEMA

Har Israel stadig en plads i Guds plan med verden?

HVAD SIGER NY TESTAMENTE OM ISRAELS ROLLE?

AF CHRISTIAN MAYMANN

Ifølge Paulus er Israel ikke blevet forkastet af Gud. Samtidig betragter han deres afvisning af Jesus som et afgørende problem. Så: Hvordan ser Paulus egentlig på Israel?

Christian Maymann, f. 1973

Lærer på LMH

christian@maymann.net

Der er næppe nogen, der vil afvise, at Israel har en afgørende funktion i GT. Men hvad sker der, da Jesus træder ind i verden for at lide, dø og opstå? Hvad betyder det for vores forståelse af Israel? Har Israel stadig en plads i Guds plan med verden, og i givet fald hvilken?

Vi vil her forsøge at skabe et overblik over, hvad NT siger om den sag. Et par af spørgsmålene står jeg selv noget famlende overfor, men jeg mener, hovedlinjerne er klare nok, og dem skal vi se på her.

Jesus

"Jeg er ikke sendt til andre end til de fortabte får af Israels hus" (Matt 15,24). Det var Jesu indledende svar til en ikke-jødisk kvinde, der bad ham uddrive en dæmon fra hendes datter.

Den umiddelbart voldsomme afvisning flugter faktisk med, at Jesus tidligere har sendt discip-

lene ud med befalingen om kun at gå til *Israels hus* (Matt 10).

Senere hører vi så, at evangeliet skal prædikes for *alle folkeslag* (Matt 24,14), og at Jesus skal samle sine udvalgte sammen "fra de fire verdenshjørner" (v.31). Endelig befaler Jesus til sidst, i missionsbefalingen, disciplene til at gå ud og gøre *alle folkeslag* til hans disciple (Matt 28,19).

Hvordan hænger det sammen med befalingen i kapitel 10 og afvisningen af den hedenske kvinde i kapitel 15?

Jeg tror, at den struktur, som vi kender fra GT, hvor Gud går til Abraham/Israel for at gå til hedningerne, faktisk er forklaringen.

Gud udvælger Abraham (1 Mos 12), og dermed begynder det genoprettelsesprojekt, som syndefaldet har nødvendiggjort. Rækkefølgen er: Fra Gud gennem Abraham til verden!

Jesu virke var før hans død og opstandelse primært rettet mod Israel. Derigennem skabte han en disciplinskare, der skulle være vidner om ham til verden

Den funktion, Abraham havde, tildeles senere Israel, og i Esajas' Bog 49,6 udvides perspektivet også til "folkene", dvs. ikke-jøder: Frelsen skal nå "til jordens ender". Så modellen udvides her: Fra Gud gennem Israel og Herrens tjener til verden!

Jesus følger modellen fra Abraham og Herrens tjener. Jesu virke var *før* hans død og opstandelse primært rettet mod Israel. Derigennem skabte han en disciplinskare, der skulle være vidner om ham til verden. Jesus går til Israel for derigennem at bringe velsignelse til verden.

Apostlene

Den samme struktur finder vi i Apostlenes Gerninger. Her fokuseres der til og med kapitel 8 på missionen over for Israel.¹ Fra kapitel 9, hvor Paulus kaldes til apostel, udvides fokus til hedningerne. Da hedningerne kommer ind i Guds rige, begynder spørgsmålene om, hvordan de skal forholde sig til lovene i GT at melde sig, og derfor holdes der et møde i Jerusalem om de spørgsmål.

Her bruger Jakob et citat fra Amos 9 om, at "Davids faldne hytte" skal genopbygges, som argument for, at hedningerne frelses ved tro alene:

"Gud [har] allerede sørget for at skaffe sig et folk af hedninger for sit navn. Og det stemmer overens med profeternes ord, sådan som der står skrevet: 'Derefter vender jeg tilbage og genopbygger Davids faldne hytte; jeg genopbygger det, der er revet ned, og genrejser den, så at de øvrige mennesker kan søge Herren, alle de folk, som mit navn er nævnt over, siger Herren, som har gjort dette kendt fra evighed

af'" (ApG 15,13-18).

Hvis man afviser Israels fremtidige rolle, så læser man ofte Jakobs henvisning sådan, at genopretningen *allerede* er sket både i Israel og blandt hedninger.² Gud har skaffet sig et navn både af jøder og hedninger. Nogle forstår "Davids faldne hytte" som jøder, mens "alle de folk, som mit navn er nævnt over" forstås som hedninger. Andre (med en ren erstatningsteologi) forstår Davids faldne hytte som det kommende Messias-rige,³ hvormed Israel glider helt ud af tolkningen.

Mener man derimod, at Israel stadig har en rolle at spille, nedtoner man den rækkefølge, som teksten antyder: "Derefter" og "så at de øvrige mennesker kan søge Herren" tyder på, at genrejsningen af Israel går forud for hedningemissionen. I stedet for at fokusere på rækkefølgen understreger man hovedpointen, at Gud har skaffet sig et folk af hedninger.⁴

Jeg læser selv afsnittet i lyset af Jesu ud-sagn om først at gå til jøderne og dernæst til hedninger. I det lys giver teksten faktisk god mening: Først genrejses Davids faldne hytte, dvs. de første Jesustroende jøder. Det fører til, at "de øvrige mennesker" – Jesustroende hedninger – dernæst "kan søge Herren".

På den måde kan man både fastholde, at Davids faldne hytte faktisk refererer til jøder (og ikke hele kirken) og samtidig fastholde tidsaspektet, rækkefølgen: først Israel (v.16), dernæst hedninger (v.17).

I modsætning til den erstatningsteologiske tolkning fastholder jeg her, at Davids faldne hytte handler om jøder. "Davids faldne hytte" handler altså hverken om hedninger eller om Israel *i fremtiden*, men om de jøder, der først kom til tro på Jesus.

Paulus

Når man læser Paulus' breve, får man indtryk af, at han har et dobbelt forhold til Israel. Han har en stor kærlighed til dem, og han nægter på det kraftigste, at de er blevet forkastet af Gud, selv om de har afvist Jesus. Det kommer frem i det lange afsnit i Romerbrevet 9-11.

Samtidig betragter han i samme afsnit deres afvisning af Jesus som et afgørende problem. Så: Hvordan ser Paulus egentlig på Israel? Så vidt jeg kan se, taler han om Israel på to lidt forskellige måder i afsnittet, hvilket jeg skal redegøre for:

Israel er Guds folk

Første linje i Paulus' tænkning er, at selv

Så vidt jeg kan se, taler Paulus i Romerbrevet 11 om en fremtidig vækkelse i Israel, som sker op til Jesus genkomst

- 1 Dog er der i kapitel 8 også omtalt en mission til Samaria.
- 2 Se fx Richard Charles Henry Lenski: *The interpretation of the Acts of the apostles*, Augsburg Fortress Publishing house 1961, s. 610.
- 3 Even Fougner: *Apostlenes Gerninger*, Credo Kommentaren, Credo 1990, s. 254f.
- 4 Se fx Per Ladekjær: "Davids faldne hytte – en profeti af Amos": www.ordetogisrael.dk/bibelske-profetier-7/davids-faldne-hytte-en-profeti-af-amos.
- 5 Se fx 1 Kor 7,17: "Og således har jeg bestemt i alle menigheder"; Gal 6,2: "Bær hinandens byrder, og således opfylder i Kristi lov".
- 6 1 Kor 14,25: "Det åbenbares, hvad der er skjult i hans hjerte, og så vil han falde på sit ansigt ..."; 1 Kor 11,28: "Enhver skal prøve sig selv, og så spise af brødet ..."
- 7 Michael Paul Middendorf: *Romans 9-16*, Concordia Commentary, Concordia Publishing House, 2015, s. 1153.
- 8 Peter V. Legarth: *Romerbrevet II*, Credo Kommentar, Kolon, 2020, s. 123.
- 9 Ole Andersen: "Romerbrevet 11: Israel i forhold til udvælgelsen": www.ordetogisrael.dk/bibelske-profetier-7/romerbrevet-11-israel-i-forhold-til-udvaelgelsen.

om kun få jøder tog imod Jesus, så var Israel stadig Guds folk (Rom 11,2). Hans argument er, at der er en rest i Israel, der tror på Jesus, hvilket viser, at de ikke er forkastet (Rom 11,3ff).

På trods af Israels afvisning af Jesus er de altså stadig Guds folk – i én forstand. Det bliver tydeligt i Romerbrevet 11,28, hvor Israel anskues på fra to vinkler: I forhold til *evangeliet* er de "fjender", hvormed Paulus mener, at de ikke har taget imod frelsen (v.28a), men i forhold til *udvælgelsen* er de elskede (v.28b).

Og så skal hele Israel ...

Den anden linje i Paulus' tænkning kommer til udtryk i formuleringen: "Der hviler forhærdelse over en del af Israel, indtil hedningerne fuldtalligt kommer ind; *så skal hele Israel frelses* ..." (Rom 11,25f). Det rejser spørgsmålene: Hvad betyder "så"? Og hvem er "hele Israel"?

I dansk bibeltro sammenhæng har der typisk været to fortolkninger af de to udtryk i teksten.

Grundtekstens formulering "Kai hutås", der i den danske oversættelse hedder "så", kan betyde "og således".⁵ Hvorvidt det også kan betyde "og så", er mere omdiskuteret, men der er fak-

tisk enkelte steder hos Paulus, hvor det er den mest oplagte betydning.⁶ De to oversættelser medfører to forskellige forståelser:

1) "Og *således* skal hele Israel frelses". I konteksten vil det betyde, at de frelses *på den måde*, at de opgiver frelse ved gerninger, og i stedet tror på evangeliet.⁷

2) "Og *så* skal hele Israel frelses". I konteksten vil det betyde, at Paulus beskriver en *rækkefølge*: Først frelses hedninger, derefter jøder.⁸

Desuden kan udtrykket "hele Israel" også fortolkes forskelligt. Paulus bruger udtrykket *Israel* både i 11,25 og 11,26. Der er enighed om, at *Israel* i vers 25 er det etniske Israel. Men betyder det så, at det også er det etniske Israel, Paulus taler om i vers 26?

Den såkaldte Israeltolkning siger klart "ja": Israel betyder det samme i de to vers. Konsekvensen er, at "hele Israel" er en etnisk størrelse, og Paulus forudsiger en fremtidig frelse af Israel.⁹

"Nej", siger den anden gruppe, den såkaldte kirketolkning. Det sker bl.a. med henvisning til Romerbrevet 9,7, hvor *Israel* har to forskellige betydninger i samme sætning: "Det er ikke alle fra Israel, der er Israel."¹⁰ Man forstår så "hele Israel" her som svarende til "resten" i 11,5-7.¹¹

Jeg tænker selv, at "resten" (11,5) svarer til "Davids faldne hytte" (ApG 15,16). De Jesustroende jøder var altså de første, der greb evangeliet, hvorefter det skal videre til hedninger, inden "hele Israel" skal nås. Og den mest ligefremme tolkning er, at *Israel* betyder det samme i begge sætninger i 11,25-26 - på linje med den gruppe, der nævnes i 11,12, hvor Paulus taler om, at Israel kommer "fuldtalligt ind". De to grupper er for mig at se den samme gruppe. Den "del af Israel", der hviler forhærdelse over (v.25), er de jø-

På den ene side må vi fastholde, at Gud ikke har forstødt Israel, og på den anden side skal talen om Israel sættes i relation til evangeliet om Jesus

der, der ikke tror på Jesus. "Hele Israel" er folket som helhed, der lever, når Jesus kommer igen.

De sidste tider, Jerusalem og de tusind år

I Jesu tale om de sidste tider (Luk 21) siger han om Jerusalem: "Når I ser Jerusalem omringet af hære, da skal I vide, at dens ødelæggelse er nær" (v.20). Lidt efter siger Jesus: "Jerusalem skal nedtrampes af hedninger, indtil hedningernes tider er til ende" (v.24).

Hvis man mener, at Israel fortsat har en særlig rolle, forstår man formuleringen i vers 24 sådan, at nedtrampningen udtrykker tiden, hvor hedninger dominerer Jerusalem, og når hedningers tid er til ende, vil der være en frelsetid for Israel. Denne tid knyttes sammen med Israels frelse i Romerbrevet 11,25.¹²

Andre mener, at Jesus med det udtryk alene understreger, at Gud har sat en grænse for, hvor længe hedningerne skal hærge Jerusalem.¹³

Disse to tilgange er for det meste styrende for, hvordan man forstår talen om de tusind år i Johannes' Åbenbaring. Hvis man mener, at Israel fortsat har en rolle, ser man typisk tusindårsriget som en periode, hvor landløfterne til Israel indfries. Afviser man derimod et fremtidigt tusindårsrige, ser man ofte de tusind år som kirkens tid.¹⁴ Der har været en klar tendens til, at luthersk eksegese har afvist, at Johannes' Åbenbaring 20 er fremtidig.¹⁵

Afslutning

Jeg synes selv, det er vanskeligt at få alle brikkerne til at gå op i en højere enhed. Så vidt jeg kan se, taler Paulus i Romerbrevet 11 om en fremtidig vækkelse i Israel, som sker op til Jesu genkomst,¹⁶ og Johannes' Åbenbaring taler

om de tusind år som en fremtidig størrelse. Jeg er dog ikke overbevist om, at de tusind år skal knyttes sammen med Israel, men den gryende vækkelse blandt jøder i Israel flugter fint med forståelsen af Romerbrevet 11.

Jeg er heller ikke afvisende overfor, at Israel som nation spiller en rolle, men jeg synes, der er en stor udfordring i at få formuleret, hvad Israels samling er et udtryk for – ud over at se det som udtryk for Guds trofasthed.

For mig er det afgørende, at forståelsen af Israel underordnes forståelsen af Kristus, og jeg slås selv til stadighed med at få relationen mellem de to formuleret. På den ene side må vi fastholde, at Gud ikke har forstødt Israel, og på den anden side skal talen om Israel sættes i relation til evangeliet om Jesus.

Sat lidt på spidsen: Hvordan kan jeg vide, at Gud holder sine løfter, og at han elsker mig? Her må vi have formuleret svaret, så Jesu død og opstandelse står i centrum, og så Israels rolle er en ramme for at forstå centrum. Jeg har enkelte gange mødt teologier, hvor jeg tænker, at man får vendt det rundt, så man får Israel i centrum, og Jesu død og opstandelse som en ramme, hvormed svaret på spørgsmålet før i et stort omfang bliver: Se på Israel.

Min pointe er: Jeg lader ikke Israel spille en stor rolle i min egen teologi – og det betyder, at jeg kan risikere at miste en rammefortælling i Bibelen, hvis jeg ikke passer på. Samtidig skal vi formulere vores syn på Israel, så Israel ikke får så stor en plads, at det overskygger Jesu død og opstandelse.¹⁷

10 R. C. H Lenski: *The Interpretation of St. Paul's Epistle to the Romans*, Lutheran Book Concern 1936, s. 726.

11 Lenski, s. 726.

12 Darrell L. Bock: *Luke 9:51-24:53*, 3rd edition, Grand Rapids 1996, s. 1680f.

13 Børge Haahr Andersen: *Lukas-evangeliet II*, Credo Kommentaren, s. 212.

14 Det gælder dog ikke altid. Georg S. Adamsen: *Johannes' Åbenbaring*, Credo Kommentaren, s. 400ff opererer med, at Åb 20 beskriver noget fremtidigt, men kobler det ikke til Israel.

15 For en gennemgang, der opererer med et fremtidigt tusindårsrige, se Robert L Thomas: *Revelation 8-22*, Moody Press 1995, s. 403ff. For en nyere kommentar, der mener, at de tusind år er kirkens tid, se G. K Beale: *The Book of Revelation*, Grand Rapids 1999, s. 984ff.

16 Koblingen mellem vækkelsen og Jesu genkomst begrundes i, at "Befrieren skal komme fra Zion" (v.26a)

17 Den opgave er ikke kun knyttet til spørgsmålet om Israel. Hvis ikke vi bestræber os på at forsøge at sætte vores teologiske refleksion over et givet emne i sammenhæng med Jesu død opstandelse, risikerer vi at bytte rundt på centrum og periferi.

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

SPALTEN VIL OGSÅ INDEHOLDE PASSAGER FRA DEN KIRKELIGE DEBAT OG KLIP FRA FORSKELLIGE BLADE OG AVISER.

Fællesskabet under **pres**

Foråret 2020 har skrevet sig ind i historiebøgerne, og det har også skrevet sig ind i vores livshistorier. De fleste af os vil resten af livet kunne huske, hvor vi boede med hvem. For foråret 2020 blev i stor stil tilbragt hjemme. For nogle blev det en tid med ekstra over-skud, for nogle det modsatte. Nogle oplevede færre pligter, mens andre fik flere. Uanset blev vores hverdag ændret.

Coronapandemien satte spot-lys på fællesskabet. For vi lever ikke kun for os selv, men overalt hvor vi færdes, er vi i et fællesskab med andre mennesker. At isolere sig viste sig ganske vanskeligt. For også i det offentlige rum indgår vi i et fællesskab. Et fællesskab, som fungerer, når sociale spilleregler overholdes, og hvor det overraskende viste sig, at nye spilleregler rimelig hurtigt kunne integreres. Dog skulle vi lige forbi de første dage med panikindkøb af toiletpapir, men derfra gik det faktisk godt.

Og så blev det vanskeligt igen, for de nye regler for fællesskabet var under sloganet: "Sammen hver for sig". Lad os være ærlige: Det er ikke den mest inspirerende måde at være sammen på! Og for mig var det en vanskelig måde at fejre påsken. På trods af online gudstjenester og online bedegrupper føltes det kristne fællesskab fjernt. Det kristne liv er relationelt – bundet til relationen til Gud, som giver i overflod til, at vi kan give videre. Men hvordan giver man videre, når man ikke møder nogen?

I mange af os har der udspillet sig en masse indre konflikter. Hvad kan man tillade sig i disse nye rammer: Hvem må jeg være sammen med hvornår? Hoster jeg for meget til at handle ind? Må jeg besøge mine bedsteforældre? Hvad med min gravide veninde? Hvad med dem, der ikke spritter hænder hele tiden? Har jeg udsat mig selv for smitte? Har jeg udsat andre for smit-

te? Vores medmennesker kan indimellem føles som "mod-mennesker".

Nu når samfundet differentieret åbner og lukker, er den svære balance mellem, hvad man sagtens kan og hvad man skal undlade, endnu en gang svær at finde. Det var så godt at komme til gudstjeneste igen – men det blev kun til én gang inden sommerferien. For så var der hoste, så var der lidt feber, så var der en med snot, og så var der arbejde. Ting, som gjorde det umuligt at komme afsted.

Derudover har vi også vænnet os til ikke at skulle afsted om aftenen. Og på mange områder har det da også været godt at have flere aftener hjemme. Men hvis det betyder, at vi fremover ikke kommer i det kristne fællesskab, bliver det et problem. For det virtuelle fællesskab kan ikke det samme som det fysiske fællesskab, der ganske vist er uden håndtryk, men dog med øjenkontakt.

Som ovenfor listet bliver der endnu flere barrierer imod at komme afsted, for vi skal fortsat passe på fællesskabet og ikke bringe smitte med ind. Men lad os bede om, at mangeligheden ved at blive hjemme ikke bliver en af grunde-ne. Den åndskamp, der altid har været omkring det kristne fællesskab, er blevet intensiveret. Lad os med foldede hænder gå ind i den kamp!

Vi har brug for fællesskabet. Vi har brug for hinanden, for sammen mærker vi bedre varmen fra Gud.

Helene Schou Andersen

Når man spreder konspirationsteorier, er man ikke bare immun overfor sandheden, men man spreder løgn

Kristne og konspirationsteorier

I år har vi set adskillige konspirationsteorier om, hvor coronapandemien stammer fra: Der er sket et uheld på et kinesisk laboratorium; kineserne – eller amerikanerne og kineserne i fællesskab – har bevidst sendt virussen i omløb; corona er opfundet af magthaverne, så de har en anledning til at fjerne menneskers frihedsrettigheder; Bill Gates har skabt corona, så han kan tjene penge på sin investering i medicinalindustrien; eller corona'en er skabt af 5G-stråling.

Konspirationsteorier har eksisteret siden den første konspirationsteori, nemlig Satans konspirationsteori om, at den mest magtfulde af alle, Gud, ønskede at skjule sin indsigt for Adam og Eva (1 Mos 3,5). Med internettet har konspirationsteoriene fået endnu nemmere ved at sprede sig.

Personligt har det da gjort indtryk, når teorierne kommer tæt på. Det gør også indtryk, når man til politiske møder i USA kan se mennesker,

der offentligt skilter med deres tilhørsforhold til QAnon, som er et internetfællesskab for konspirationsteorier, der bl.a. påstår, at magtfulde demokrater og embedsmænd står for børneporno og en satanisk kult. QAnon har også fodfæste i Danmark, hvor 1000 mennesker for nylig demonstrerede for et virvar af konspirationsteorier.

Hvad skal vi som kristne tænke om konspirationsteorier om coronaens oprindelse og formål eller andre sammenhænge, som er skjult for andre end de få indviede? Joe Carter, der er redaktør af The Gospel Coalition, har i et par artikler forholdt sig til spørgsmålet.¹

Han peger på, at konspirationsteorier ikke bare er uskyldige interesser. I foråret blev nogle master forsøgt ødelagt, og teleselskabernes medarbejdere blev angrebet, fordi nogle mente, at mobilmasterne spredte coronavirus. Ifølge tv2.dk identificerede FBI i 2019 QAnon som en potentiel

indenlandsk terrortrussel.

Hvad så med dem, der fredeligt er optaget af konspirationsteoriene?

Her skal vi have fat på, hvad en konspirationsteori er.² Der er flere forskellige definitioner og elementer i dem, men væsentligst her er, at de ofte er bygget på begrænset data og få indicier, og så personliggør de nogle komplicerede sociale processer, altså at onde og umoralske personer ved et bevidst komplot i virkeligheden står bag det onde, der sker. Når fagfolk viser, at konspirationsteoriene bygger på falske forestillinger og vilde påstande, tror konspirationsteoretikerne dem ikke, for de mener, at fagfolkene enten er vævet ind i konspirationen eller er naive.

Joe Carters pointe ved at advare mod konspirationsteorier er, at når man spreder konspirationsteorier, er man ikke bare immun overfor sandheden, men man spreder løgn. Og man bagtaler andre mennesker på baggrund af løse in-

dicier og falske påstande, som ofte er vilde. Man kan ikke undskylde sig med, at man troede på det. Så må man undersøge sagen først.

Han minder om, hvad Bibelen siger om bagtalelse:

”Herren hader ... et falsk vidne, der udspreder løgne ...” (Ordspr 6,16.19).

De, der ikke regnede det for noget værd at kende Gud, prisgav han til en forkastelig tankegang, så de gjorde, hvad der ikke sømmer sig: ”... de løber med sladder, de bagtaler andre, ...” (Rom 1,30).

”Du må ikke vidne falsk mod din næste” (2 Mos 20,16).

Alex Dahl Karlsen

1 www.thegospelcoalition.org/article/the-faqs-what-christians-should-know-about-qanon/ og www.thegospelcoalition.org/article/christians-conspiracy-theories/

2 da.wikipedia.org/wiki/Konspirationsteori

FOR TROEN

HÅBSBUDSKABET VIL VIDERE

INTRODUKTION TIL APOSTLENES GERNINGER

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Jeg vil gerne sætte gang i en samtale om bibelteksten og situationen i dag. Apostlenes Gerninger kaster et ovenlys på vores menighedsliv og livet som kristen i det hele taget.

HER ER DEN FØRSTE AF TRE ARTIKLER I EN SERIE, DER VIL GIVE HJÆLP TIL AT ÅBNE OG ANVENDE BOGEN APOSTLENES GERNINGER. DE NÆSTE ARTIKLER I SERIEN KOMMER I NR. 5/2020 OG NR. 1/2021.

For snart mange år siden læste jeg Peters pinseprædiken sammen med en flok københavnske konfirmander. Jeg glemmer ikke en umiddelbar kommentar fra en af konfirmanderne: "Jeg synes, det er en dårlig prædiken. Der er lidt om Jesus, men ellers en masse citater og henvisninger til Det Gamle Testamente."

Jeg følte mig lidt forurettet på Peters vegne. Han holdt en prædiken, hvor igennem 3.000 mennesker kom til tro og blev døbt. Det var selve startskuddet på den kristne menighed, og så er der en ung teenager, som synes, at den er dårlig.

Vi fik en god samtale om den bibelske tekst og vores situation i dag. Det er også den samtale, jeg gerne vil sætte i gang hos jer, der gerne vil læse Apostlenes Gerninger for at lade den kaste et ovenlys på vores menighedsliv i dag og livet

som kristen i det hele taget.

Da jeg selv i sin tid som helt ung læste Apostlenes Gerninger i sammenhæng, blev jeg meget berørt af at høre om den ild, der brændte i apostlene og de første kristne. Da apostlene blev kaldt ind til det jødiske råd, blev de pisket og fik forbud mod at tale i Jesu navn (5,40). Fortsættelsen er: "De forlod så rådssalen, glade fordi de var blevet anset for værdige til at blive vanæret for Jesu navns skyld" (5,41). Da det senere er Paulus og Silas, der bliver pisket i Filippi og sidder i fangehullet med fødderne fastspændt i blokken, hører vi, at de ved midnatstid sad og bad og sang lovsange til Gud (16,25).

Den ild, der brændte i apostlene

Der er mange eksempler på det. Der er noget ukueligt ved de første kristne. Vi hører flere gange om, at Gud befrier dem fra fængsel og

dom ved overnaturlige indgreb. Peter oplever, at en engel vækker ham med et puf i siden! Lænkerne falder af ham, og døren åbner sig af sig selv på vej ud af fængslet (12,1-17).

Men vi hører også om centrale personer, som ikke bliver befriet. Det gælder fx Stefanus (kap 6-7), diakonen med de store evangeliserende tale-gaver. Eller apostlen Jakob, som blev henrettet med sværd under Herodes (12,1-2). Senere hører vi om en stor mængde mænd og kvinder, som kristendomsforfølgeren Saulus indfanger og som føres bundne til Jerusalem (8,1-4). De første kristnes tid var en forfølgelsestid. Det var martyrerens tid.

I Danmark bliver man ikke forfulgt, pisket eller fængslet, fordi man er kristen eller åben om sit kristne vidnesbyrd. Man kan derimod blive mobbet i skolegården eller på arbejdspladsen eller blive hængt ud i pressen for upopulære og politisk ukorrekte synspunkter.

Mit skøn er, at danske kristne er utrolig påvirkelige over for mobning eller negativ forskelsbehandling på grund af vores kristenstand. Vi vil for alt i verden ikke hænges ud som en faster Anna fra Matador eller fiskerne fra Hans Kirks roman. Af de første kristne kan vi lære, at vi skal agere sådan, at vi har "hele folkets yndest" (2,47). Samtidig skal vi ikke have vores identitet i omverdenens anerkendelse og accept. Vi skal være glade for at blive "vanæret for Jesu navns skyld". Vi må lade os tænde af den ild, der brændte i apostlene.

Vidner ... lige til jordens ende

Vi har i Ny Testamente fire forskellige beretninger om Jesu fødsel, offentlige virke, død og opstandelse. Lukas, som er en af de fire, er ikke selv apostel og øjenvidne. Han er andengenerationskristen, en af de mange, som er kommet til tro gennem apostlenes forkyndelse og som får den særlige opgave at nedskrive og videregive apostlenes beretning om Jesus.

Omhyggeligt betoner Lukas i indledningen til Lukasevangeliet, at hans gengivelse ikke blot

er hans eget forfatterprojekt, men at han bygger på en navngiven og åndsudrustet øjenvidnegruppe. Hans kilder er "ordets tjenere". Dette ord bruges også om dem, som beskytter og værner torarullerne i synagogen. Det betyder, at Lukas har skrevet så tidligt, at apostelkollegiet har været i stand til at godkende hans beretning og gengivelse af Jesu ord og handling som apostolsk i sit indhold.

I indledningen til Apostlenes Gerninger har vi ikke samme præcisering af apostlenes aktive indsats i forhold til indholdet. Men tydeligvis har Lukas til hensigt at skrive bind 2 af en beretning, han påbegynder i sit evangelieskrift (jf. ApG 1,1).

Lukas afslutter sin beretning med, at Paulus når verdenshovedstaden Rom og er med til at forkynde evangeliet i Rom. Han fortæller ikke om frigivelsen og det nye fangenskab, vi hører om i Andet Timotheusbrev, et fangenskab, der ender med martyriet i år 65. Heller ikke Peters martyrium hører vi om, selv om det foregik samme år og ligeledes i Rom.

Når Lukas ikke fortæller det, er den mest nærliggende forklaring, at han afslutter sit skrift, da Paulus havner i Rom, dvs. cirka år 62. Nu er evangeliet nået til verdens ende. Ikke i den forstand, at alle folkegrupper har hørt evangeliet. Men i og med, at der er en kristen menighed i Rom, er der forbindelsesled til alle dele af det romerske rige.

Dette svarer til, hvad vi hører om fra de ældste kirkefædre. Evangeliet bredte sig som en løbeild. Apostlene spredtes til en række forskellige lande, hvor de alle på nær én ender med at lide martyrdøden i løbet af 60'erne og 70'erne. Kun én apostel når en høj alder, nemlig Johannes, som ved afslutningen af sit liv skrev Johannes' Åbenbaring på øen Patmos, hvor han var havnet pga. forfølgelser.

Jesu befaling er klar og meget præcis (ApG 1,8). Der nævnes, at både jøder og ikke-jøder må høre evangeliet. Der nævnes samaritane og hedninger og alle mulige folkeslag – ind-

Børge Haahr Andersen,
f. 1956

Rektor på Dansk Bibel-Institut
bha@dbi.edu

FOTO: PORAPAK APICHODILOK

Da jeg som ung læste Apostlenes Gerninger, blev jeg klar over, at kaldet til mission til verdens ende ikke blot var mine forældres sære idé. Men det var en del af Jesu forkyndelse og ærinde i verden.

til jordens ende. I praksis viste det sig, at det var svært at efterkomme Jesu befaling. Der måtte forfølgelser til, sådan at den kristne menighed blev spredt over et større område: "De, der var blevet spredt, begyndte nu at drage rundt og forkynde ordet" (8,4). Ved en bestemt lejlighed får Paulus et syn om natten (16,9), og det bliver anledningen til, at Paulus for første gang forkyn-der evangeliet i Europa.

Jeg voksede op med denne sætning: *lige til jordens ende*. Mine forældre var en del af en missionsvækkelse, hvor det at forkynde evangeliet

– på Grønland, i Surinam, i Tanzania og Etiopien – var en del af deres kald. Ikke at de selv rejste til en anden del af verden, men hver eneste morgen og aften bad de for missionærer i det fremmede, og de gav en fast og solid del af deres indtægter til mission. Da jeg som ung læste Apostlenes Gerninger, blev jeg klar over, at det ikke blot var en særlig idé, som knyttede sig til dem og deres kristne kultur. Men det var en del af Jesu forkyndelse og ærinde i verden.

Da jeg mange år efter blev præst i København, tænkte jeg, at mit kald var at forkyn-

evangeliet i en kristen kulturkreds, hvor mange var kommet på afstand af den kristne tro. Jeg fandt hurtigt ud af, at næsten halvdelen af alle 0-18-årige dér ikke var døbt med den kristne dåb og voksede op mere eller mindre uden at ane, hvad Jesu navn vitterlig står for. Jeg fandt også ud af, at der er mange subkulturer i en storby, deriblandt også grupperinger, som har levet i årtier uden kontakt med noget som helst, der lugter af kristen tro.

I mit eget liv har jeg valgt den prioritering, som Paulus sætter ord på: at han har "sat en ære i at forkynde evangeliet dér, hvor Jesu navn ikke tidligere har lydt" (Rom 15,20). Hvis jeg fx skulle vælge mellem, om jeg ville tage på husbesøg hos en i menigheden eller uden for menigheden, så prioriterede jeg den sidste. Sådan også med de fælles menighedsaktiviteter, som jeg var med til at søsætte. Hvis det var nogle, som bragte mig i kontakt med mennesker i lokalsamfundet, som ellers ikke ville opsøge kirken, så prioriterede jeg at få gang i disse.

Jeg er taknemmelig for den bagage, som jeg fik med fra mit barndomshjem, for jeg tror, at det udspringer af en af de røde tråde, der er i Apostlenes Gerninger. Evangeliet har en karakter, som gør, at i det øjeblik, man selv bliver grebet af det, så bliver man også grebet af at formidle det videre til andre. Jeg tror, det er vigtigt, at denne pointe fra Apostlenes Gerninger gennemtrænger os på en måde, så det præger vores bøn, vores prioritering af tid, penge, kræfter og relationer. Gennem evangeliet er vi blevet overbevist om, at Jesus er vores eneste håb. Dette håb må vi formidle videre til andre.

Peter og Paulus og alle de andre

Vi kalder dette skrift Apostlenes Gerninger, fordi de første par kapitler understreger apostlenes centrale rolle, og fordi "de tolv" spiller en central rolle indimellem. Men i det store og hele er det kun én af apostlene, vi hører om, nemlig Peter. Senere bliver Paulus en hovedperson. Han er ikke apostel i den forstand, at han har været vidne til Jesu liv lige fra starten med dåben ved Johannes. Men han er apostel og vidne i den forstand, at han har set den opstandne og

modtaget et personligt kald fra den opstandne til at forkynde evangeliet for jøder og hedninger (Gal 1,10-24).

Der står faktisk ikke noget om, hvordan det gik med de enkelte af de apostle, som Jesus kalder til at være vidner indtil jordens ende. Kirkefædrene kan supplere med en vis viden. Det, som Apostlenes Gerninger igen og igen udfolder, er, at det er alle dem, som gennem apostlenes vidnesbyrd er kommet til tro på Jesus, der udbreder evangeliet. Alle holder fast ved apostlenes lære, og apostlene har en absolut særstilling. Men evangeliet forkyndes af børn og voksne, af mænd og kvinder, af jøder og ikke-jøder.

Da Paulus senere skriver et brev til menigheden i Rom, nævner han en række navngivne mænd og kvinder, som han kender, og som er en del af den kristne menighed i Rom. Sandsynligvis er de fleste i denne gruppe ikke ansatte missionærer, men handelsrejsende og tilflyttere, som bragte deres kristne tro med sig, og som delte den med deres omgivelser i Rom. Paulus grundlagde selv en række menigheder, men andre steder kommer han til menigheder, der er grundlagt i forvejen af mænd og kvinder, som har forkyndt evangeliet for familie og venner.

Jeg er selv blevet meget opbygget ved at lægge mærke til disse detaljer. Sådan er det jo også med Guds riges udbredelse i dag. De fleste præster, missionærer, forkyndere, ledere og børnemedarbejdere bliver hurtigt glemt. Det varer sandsynligvis ikke mange årtier, så vil de færreste – bortset fra nogle få af mine efterkommere – huske mit liv og min arbejdsdag i kristent arbejde. Jeg vil gå over til den store anonyme gruppe, som mødte evangeliet om Jesus og i al skrøbelighed søgte at sige det videre.

Jeg tror, at min bøn og mit vidnesbyrd om Jesus kan gøre en evig forskel. Men det, jeg ser, er som oftest det skrøbelige og tvetydige. Sådan var det også i den første kristne kirke. Den blev bygget af mænd og kvinder, som var tro i de små ting og derved tjente Guds frelsesplan i deres generation.

Vi er alle med til at skrive videre på Apostlenes Gerninger – indtil Kristus kommer og vores arbejdsdag er forbi. ■

Evangeliet har en karakter, som gør, at i det øjeblik, man selv bliver grebet af det, så bliver man også grebet af at formidle det videre til andre

FOR TROEN

At vandre med Gud

AF ERIK DAHL

Vi er ikke kaldet til at flade ud på en stol. Vi inviteres heller ikke på løb eller en ridetur med Gud – men en vandring.

Erik Dahl, f. 1966

Lektor på Det kristne
Gymnasium i Ringkøbing
erikdahl@kristne-gym.dk

Bibelen vrirler med metaforer (billedlige udtryk); selvfølgelig, for Gud har selv opfundet sproget. Vi kan have svært ved at forstå, at Gud er ånd, men at Gud er vores hyrde og klippe og det levende vand, det forklarer en masse.

Det samme gælder metaforen "at vandre med Gud". I mange år havde jeg et anstrengt forhold til ordet "tro" – for det var jo "bare" det, man skulle ... og det var bare så svært – så diffust! Derfor fandt jeg tidligt trøst i, at Bibelen igen og igen bruger metaforen "at vandre med Gud" om tro. Om Noah, Abraham, David osv. hedder det, at de vandrede med Gud.

Metaforen er konkret: Når du vandrer sammen med en, så sætter I tempo sammen, I snakker og er stille sammen, påvirker hinanden. Det sætter jo ord på troen – sådan er det at vandre med Gud: at bede til ham, lytte, forandre sig sammen.

Men når vi er i Bibelens univers, så er metaforerne ofte mere end metaforer – og det gælder i særdeleshed "at vandre med Gud". For ganske vist forklarer udtrykket et usynligt fællesskab, men det åbenbarer også en åndelig virkelighed,

som er selve livets mening: Adam og Eva var netop skabt til at vandre sammen med Gud i Edens have. Det var det ypperste. Når aftenen blev sval, kom Gud selv og vandrede i en jordisk treenighed med sine to menneskebørn. Det er selve livets mening – vandringen sammen.

At det er mere end metafor, ved vi også, for Jesus siger som det allersidste, inden han forlader os synligt – at han ikke forlader os! Først siger han: gå(!) ud i alverden – og så lover han: Jeg er med jer alle dage, indtil verdens ende! Vi går ikke alene.

At vandre i fællesskab

At gå sammen med Gud handler om fællesskab. Gud og mig. Bibelen taler om, at der er noget særligt fællesskabsskabende ved at spise sammen – man er positivt sammenspist. Sådan taler Bibelen også om det at vandre sammen (Am 3,3. Mika 6, 8). Jesus kaldte også sine disciple til at følges med sig. De gik og gik – og efterhånden fandt de fælles fodslag.

Vandringen med Gud er ikke nødvendigvis

nem: "Går du gennem vand, er jeg med dig, gennem floder, skyller de ikke sammen over dig; går du gennem ild, bliver du ikke forbrændt, flammen brænder dig ikke ... Frygt ikke, for jeg er med dig" (Es 43).

Men Bibelen understreger: Vi er ikke alene. Jesus er ved vores side midt i trængslen. Der er uendelig forskel på at gå alene eller sammen med nogen gennem en mørk skov.

Samtidig bruger Bibelen udtrykket at "gå" – vi skal ikke stå stille i vandet eller ilden – men vi skal netop gå. Og det har vi øvet i den daglige vandring med Jesus. Så når vandet kommer, og ilden slår ud, må du tage Jesus fastere i hånden og blive ved at gå, som du plejer.

At vandre er bevægelse

Jesus kaldte ikke sine disciple til at flade ud på en stol. Nej, at vandre med Gud er bevægelse. Men samtidig har Gud valgt et langsomt udtryk: Vi inviteres ikke på løb eller en ridetur med Gud – men en vandring.

En ven fortalte engang, at han havde svært ved at bede længe. Han kunne ikke forstå, hvordan Jesus kunne gå op i bjergene for at bede en hel nat – for min ven havde siddet få minutter i bøn. Men så havde han bidt mærke i, at der står, at Jesus *gik* op i bjergene for at bede – og det gav mening for min ven: en bønnevandring, hvor du går og taler med Gud.

Det understreger, at ændringer ofte tager tid, og det er vi moderne mennesker jo dårligt gearret til, men sådan er det med varige ændringer.

På vej og i mål

Men måske endnu vigtigere afslører gå-tempoet, at vi ikke har travlt som kristne – for vi er der allerede.

På universitetet fik jeg tudet ørene fulde af slagordet: "Vejen er alt, målet er intet". Man satte en ære i at være spørgende – ikke i at finde svaret. Det førte til en voldsom kritik af kristen kunst som kedelig, for det havde jo allerede svaret på

forhånd – nemlig Jesus. Nej, kunst skulle stille spørgsmål, kunst var dynamisk, kunst udviklede sig ...

Her er det befriende at have metaforen "at vandre med Gud", for den afslører jo det store, at når du vandrer med Gud, så er du på samme tid allerede hjemme! – og på vej! Du har fundet svaret – og samtidig på vej mod nyt, sammen med Gud.

Enok vandrede med Gud

Poul Hoffmann har måske forklaret "at vandre med Gud" bedre end nogen andre. Hoffmann fortæller om Enok, der hver dag vandrede med Gud. Så en dag, da de havde gået ekstra langt, så siger Enok til Gud: "Hold da op, hvor har vi gået langt i dag, Gud." "Ja," svarer Gud, "faktisk tror jeg, at der er kortere hjem til mig end til dig. Kom, vi går hjem til mig." Og så tilføjer Bibelen: "Så var han der ikke mere, for Gud havde taget ham bort" (1 Mos 5,24).

En dag skal vi alle forbi et skarpt hjørne, men så fortsætter vandringen sammen med Gud, men på gader af guld. ■

Alt er muligt for den, der tror

OM TRO OG HELBREDELSE

AF SIGURD GRINDHEIM. OVERSAT AF JØRGEN BONDE

Der er i Ny Testamente en forbindelse mellem tro og helbredelse. Så det er nærliggende for en lidende kristen at spørge: Er mine problemer et resultat af manglende fromhed?

I evangelierne ser vi, at der er en nær forbindelse mellem tro og helbredelse. Jesus siger fx.: «Det skal ske jer, som I tror! (Matt 9,29) og: «Din tro har frelst dig» (Mark 5,34). For en lidende kristen er det nærliggende at spørge: Kunne jeg slippe for dette, hvis jeg bare havde nok tro? Med andre ord: Er mine problemer et resultat af manglende fromhed?

Det rette svar på det spørgsmål er afhængigt af, at vi ser helbredelsesberetningerne i Ny Testamente (NT) i deres rette sammenhæng. Det er ikke sådan, at målet for troen er at opnå helbredelse, men helbredelsen når sit mål, hvor der skabes tro.

Lidelse og manglende helbredelse er ikke tegn på ugudelighed, men kraften til at helbrede er et tegn, som viser Jesu Kristi sande natur: Han er Guds søn. Troen kommer ikke først og fremmest i betragtning som et middel til helbredelse, men

helbredelsesunderne bliver ofte set som et middel til at skabe og nære tro på Jesus Kristus.

Det er kun Johannesevangeliet, som udtrykkeligt siger, at ovennævnte er hensigten med underberetningerne (20,31), men et nøjere studium af sammenhængen i de andre evangelier viser den samme tendens hos dem.

Helbredelse og fromhedsværdi

Hvis der er en sammenhæng mellem tro og helbredelse, er det nærliggende at se en tilsvarende sammenhæng mellem synd og lidelse. Det er velkendt, at NT viser hen til en korrektion af enkelte tanker, som var almindelige i det første århundrede, når det gælder synd og sygdom. Selv om det af og til er forudsat, at synd er årsagen til sygdom og lidelse (Joh 5,14. 1 Kor 11,30), er det også klart, at der ikke er nogen automatisk sammenhæng.

Hvis en person har en eller anden form for lidelse, er det forkert at konkludere, at det skyldes en specielt alvorlig synd (Joh 9,30). Selv om sammenhængen mellem synd og lidelse ikke er udelukket, afviser NT, at en speciel lidelse kan fortælle os noget om en persons etiske eller kristelige standard eller værdi.

På den anden side bliver helbredelse heller ikke anset for at være et tegn på en rosværdig tro. Ved første blik ser det imidlertid ud til, at sammenhængen mellem tro og helbredelse er stor. Det kan virke, som om det er troen, der udløser selve helbedelsesunderet, selv om kraften til at helbrede kommer fra Gud. Men ved nærmere undersøgelse bliver det imidlertid klart, at sammenhængen ikke er så enkel. I flere tilfælde får vi ikke noget som helst at vide om troen hos den, som bliver helbredt, og vi ved ikke engang, om de havde tro i det hele taget (Matt 12,9-14. Mark 1,29-34. Joh 5,5-13).

Det minder os om det åbenbare faktum, at hensigten med underberetningerne ikke er at fortælle os noget om troen hos dem, som henvender sig til Jesus, men at fortælle os noget om Jesu almagt. Underne er et tegn på, at Guds rige er kommet nær (Matt 12,28), og at Jesus er Messias. Det fik Johannes Døberen at vide, da han spurgte om, hvem Jesus var (Matt 11,2-5). I sit svar formulerer Jesus en saligprisning for enhver, der ikke tager anstød af ham (11,6).

Spørgsmålet er ikke, om man oplever et under, men hvad man *tror* om Jesus Kristus. For Johannes Døberen, som sidder i fængsel, er det en del af pointen, at han *er* salig, hvis han tager imod budskabet om Jesus, selv om han ikke vil opleve at blive løsladt fra fængslet.

Sandsynligvis fordi han vil understrege Jesu identitet i forbindelse med undergerningerne, har Matthæus oftere end de andre evangelister medtaget tiltalen af Jesus som "Davids søn" (sml. Matt 15,22 med Mark 7,26, jf. Matt 9,27; 20,30). Med den titel understreger Matthæus, at Jesus er Messias, den lovede frelser, som skulle komme, af Davids slægt. Ved at kob-

Lidelse og manglende helbredelse er ikke tegn på ugudelighed, men kraften til at helbrede er et tegn, som viser Jesu Kristi sande natur

le denne titel sammen med underberetningerne, fremhæver Matthæus, at underne viser os, hvem Jesus er.

Hensigten med underberetningerne er ikke at sige noget om dem, som bliver helbredt og deres kvaliteter. Hensigten er tværtimod at sige noget om kvaliteterne hos ham, som helbreder. Han er den, der opfylder Skriften. Han er Messias. I Matthæusevangeliet 8,16f bliver det udtrykkeligt sagt, at hensigten med helbedelserne er at opfylde Esajas' profeti.

Ikke bare én type bliver helbredt

Hvis vi på den anden side ser nærmere på dem, som beder om helbredelse og får deres bønner opfyldt, ser vi, at de spænder over hele spektret af «fromhedstyper». I Matthæusevangeliet møder vi to personer, der bliver fremhævet, fordi de har "stor tro". Det er den romerske officer, som bad for sin syge søn (8,5-13), og den syrisk-fønikiske kvinde, som bad for sin datter (15,21-28).

Begge to udmærker sig ved deres klare erkendelse af deres egen uværdighed og deres urokkelige tillid til kraften i Jesu ord. Matthæus' to tros-forbilleder er begge hedninger; et tydeligt tegn på, at Jesu gerning gælder hele verden, ikke bare Israel. Begge er også forbedere på vegne af andre, som havde brug for et under. Som vi senere skal se, når Jesus i evangelierne kritiserer manglende tro i forbindelse med et under, er det aldrig den lidende, men altid forbederen, som irettesættes.

Sigurd Grindheim, f. 1968
førsteamanuensis ved Høgskulen på Vestlandet, Stord
sgrindheim@gmail.com

Men det er slet ikke reglen, at Jesus roser dem, som beder om et under og oplever det. Ved mange anledninger er det højst uklart, hvad slags tro de har. De lægger en vis grad af tro for dagen, men til syvende og sidst bliver de ikke rost for deres tro, selv om de får det under, de beder om. Det siger sig selv, at et under altid forudsætter en vis form for tro, for de, som beder om et under, viser dermed, at de tror, at

Det er ikke sådan, at målet for troen er at opnå helbredelse, men helbredelsen når sit mål, hvor der skabes tro

Jesus er eller kan være både i stand til og villig til at give dem det, de beder om. Det er denne type tro, der oftest hentydes til, når ordet "tro" forekommer i evangelierne. Oftest betyder det ikke nødvendigvis at stå i et ret forhold til Gud.

Nogle gange ser vi tydeligt, at der er noget at udsætte på troen hos dem, som kommer til Jesus, for de kommer ikke ind i et ret forhold til deres velgører, Jesus, Guds Søn. I enkelte tilfælde bliver den helbredte fremstillet i et direkte dårligt lys. Et eksempel er den spedalske, som bliver helbredt (Mark 1,40-45). Han aflægger en frimodig bekendelse af sin tro på Jesu evne til at helbrede (v. 40), og han får det, han beder om (v. 41f). Ikke desto mindre viser den spedalske en udtalt mangel på lydighed, når Jesus beder ham om ikke at fortælle nogen om undere, som var sket (v. 43-45).

Også i beretningen om de to blinde (Matt 9,27-31) ser vi en form for tro, der ikke er et eksempel til efterfølgelse. De to blinde udfordres til at give udtryk for deres tro; noget de gør, og de får deres bønnesvar. Men på samme måde som den førnævnte spedalske gør de sig skyldi-

ge i en grov overtrædelse i forhold til Jesu bud om at holde dette for sig selv.

Helbredelse som en hjælp til tro

Hvad der bliver resultatet af helbredelsen, er mere væsentligt end helbredelsen i sig selv. Det ser vi tydeligt i beretningen om de spedalske i Lukasevangeliet 17,11-19. Ni af de ti spedalske, som kom til Jesus og bad om at blive helbredt, udgør det negative modstykke til den ene samaritaner, som kom tilbage, efter at han så, at han var blevet rask.

Kontrasten mellem de ni og den ene udgør en underforstået kritik af de ni's utaknemmelighed. Det er nok af betydning, at det bare er samaritaneren, som får at vide, at han var frelst. Samaritaneren får ros, ikke fordi han havde tro nok til blive helbredt, men fordi han kom tilbage for at takke og give ære til Gud.

Vi kan ikke sige med sikkerhed, hvad dette fortæller om, hvad han forstod omkring Jesu guddommelige natur, men vi ser, at hans erfaring gav ham et dybere forhold til Jesus. Han dvælede ikke ved helbredelsen i sig selv, men denne oplevelse førte til, at han rettede sin taknemmelighed til Jesus, som havde helbredt ham. Han erkendte, at det, han fik fra Jesus, modtog han til syvende og sidst fra Gud.

Jesu afsluttende ord, "din tro har frelst dig", er en sætning, som ofte bliver gengivet hos Lukas. Ofte henviser det til fysisk helbredelse, eftersom Jesus udtaler disse ord i forbindelse med helbredelsen. Det græske ord "*sāzā*" kan betegne både fysisk helbredelse og frelse i en mere omfattende betydning.

Samaritaneren (Luk 17,19) er allerede blevet helbredt, på samme måde som de ni andre, der ikke kom til at høre disse ord. "Frelst" må derfor forstås i den mere omfattende betydning her. Sætningen "din tro har frelst dig" forekommer oftere hos Lukas end i de andre evangelier, og det er tydeligvis et element, han ønsker at fremhæve i sit evangelium.

Lukas ønskede måske at antyde, at helbredelsen var bestemt til senere at føre til en mere omfattende tilegnelse af de gaver, som Jesus vil

FOTO: FREEPIK

give. Men en sådan tilegnelse kan kun ske, hvis helbredelsen fører til en dybere forståelse af, hvem Jesus er, at han er Guds Søn, som bringer en fuldstændig frelse fra Gud.

Som eksemplet med de spedalske viser, kan et under være en mulighed for, at en begyndende tro, som i begyndelsen blot er fokuseret på Jesu undergerninger, siden kan vokse og udvikle sig til en Jesus-fokuseret tro. Det hænder imidlertid ofte, at de, som søger et under, går glip af denne mulighed. Ofte ser vi, at de, der er vidner til et helbredelsesunder, ikke kommer til at indse den sande forbindelse mellem Jesus, som helbreder, og hvem Jesus er.

I Markusevangeliet møder vi fire forskellige typer fejlagtige reaktioner på underne: fjendtlighed, uforstand, søgen efter tegn og forskrækkelse. Underne har også en dobbel funktion i Markusevangeliet. Akkurat som lignelserne tje-

ner to formål – at skabe enten tro eller forhærdelse – således også med underne, afhængigt af hvordan de bliver modtaget.

Hvorfor venter Jesus?

Når de mange underberetninger i Markusevangeliet ses som et kald til at lade troen vokse og modnes, får vi lys over de tilfælde, hvor Jesus venter med at svare på en bøn om helbredelse. Han venter, fordi han ønsker, at de, som søger ham, skal ændre fokus fra underet til Jesus selv.

Helbredelsen af den blødende kvinde (5,1-20) er placeret midt inde i beretningen om Jairus' datter. Kontrasten mellem de to er slående. På den ene side ser vi den ansete synagogeforstander Jairus. På den anden side den navnløse kvinde med blødninger. Jairus, en mand med høj status og stor indflydelse, nærmer sig Jesus ansigt til ansigt og inviterer ham til sit hjem.

Når Jesus i evangelierne kritiserer manglende tro i forbindelse med et under, er det aldrig den lidende, men altid forbederen, som irrettesættes.

Den navnløse kvinde, som konstant var rituelt uren pga. sin lidelse, nærmede sig Jesus ubemærket bagfra.

Som Markus beskriver det, er der en sammenhæng mellem de to personer i deres ulykke. Blødningerne havde været i 12 år, hvilket også var alderen på Jairus' datter. Til sidst bliver den navnløse kvinde imidlertid rost for sin tro, og hun står som modstykke til Jairus, da denne får kaldet til at tro. Jairus selv får ingen tilsvarende ros. Der siges faktisk ingenting her om Jairus' tro. Underberetningen får dermed en åben afslutning. Underne her fungerer som et kald til Jairus (og til læseren) om at indse, hvem Jesus er og til at efterfølge den navnløse kvinde i hendes tro.

Er tro en betingelse for helbredelse?

Det er imidlertid sådan, at Markusevangeliet flere gange viser, at det er tro, som fører til, at underne sker, og at troen til og med kan være en betingelse for mirakuløs, guddommelig indgriben.

I beretningen om den besatte dreng (9,14-29) lader det til, at troen er en forudsætning for helbredelse. Men det viser sig, at faderen bliver hjulpet til trods for, at han giver udtryk for en vaklende tro.

Beretningen bliver et nyt vidnesbyrd om, hvor hjælpen er at finde, om Jesu vilje og evne til at hjælpe og om, hvor nytteløst det er at søge hjælp andre steder. Først ser vi, at disciplene var ude af stand til at uddrive den onde ånd. Det kan skyldes, at både de og faderens opfattede deres evne som et resultat af deres egen magt.

Dette kommer frem både gennem faderens reaktion og Jesu svar. Faderen forklarer det forgæves uddrivesforsøg som et udtryk for manglende magt, og Jesus indskærper, at det ikke drejer sig om en speciel teknik, som medfører et under som dette, men han henleder opmærksomheden på bøn i stedet for.

Da faderen endelig kom til Jesus, fik han

Helbredelsen står som et vidnesbyrd om Jesu almagt, selv i mødet med en vaklende tro

ikke umiddelbart givet et helbredelsesunder. I stedet bliver vi vidne til en samtale om tro. Han får uddybet sin forståelse af, hvem Jesus er, og af, hvad tro er, så hans egen tro kan blive korrigeret. Hans oprindelige forespørgsel åbner op for en vis tvivl (muligvis forårsaget af disciplenes fiasko), om Jesus virkelig er i stand til at helbrede (v. 22). Jesu svar er paradoksalt: Han afviser, at han mangler evnen, forudsat at der findes tro (v. 23).

For den tvivlende fader må dette fremstå som et umuligt krav: Du skal få at se, at din tvivl er ubegrundet, men først må du slippe din tvivl! Jesu ord har til hensigt at få manden til at udråbe sin hjælpeløshed og vende sig til Jesus: "Jeg tror, hjælp min vantro!" (v. 24).

Nu tiltaler han ikke længere Jesus som én blandt mange dæmonudrivere. Nu er han afhængig af Jesus og råber til ham af fortvivlelse. Samtalen har ikke resulteret i en bekræftelse af styrken i faderens tro. Tværtimod, samtalen giver især udtryk for faderens svage tro. Det var imidlertid denne svaghed, som fik ham til at rette sin tro mod Jesus i sand afhængighed af ham. Helbredelsen står dermed som et vidnesbyrd om Jesu almagt, selv i mødet med en vaklende tro.

Nyt perspektiv på lidelsen

Et andet eksempel, som ofte bliver brugt for at vise, at tro er en forudsætning for

helbredelse, finder vi i Markusevangeliet 6,5-6. Der får vi at vide, at Jesus ikke kunne gøre nogen mægtige gerninger i Nazaret, og at han undrede sig over deres vantro. Der er imidlertid flere ting her, som det er nødvendigt at lægge mærke til.

Bemærkningen kan ikke tolkes som et absolut udtryk for begrænset evne til at helbrede, for det vil være en direkte modsigelse af, hvad Jesus siger ved mere end én anledning (9,23; 11,23-25). Ordene betyder snarere, at det ikke var foreneligt med hans hensigt at gøre nogen undere der. Alligevel gjorde han nogle få undere og helbredte nogle af de syge.

Hvis pointen simpelthen var, at det kun var dem, der havde tro, som kunne blive helbredt, kunne Markus have sagt det. Det billede, som tegnes her, er imidlertid af en by, hvor Jesus ikke bliver taget imod i tro, og som en konsekvens af det undlader Jesus at gøre opsigtsvækkende undere der. Det bliver ikke sagt, at det var dem, der kom og bad om helbredelse, som ikke havde tro. Vi får ikke noget at høre om, at de ikke havde nok tro til at blive helbredt. I stedet for er det byen Nazaret som helhed, der bliver revset. Det ser ud til, at det er en kollektiv skyld, der hænger sammen med indbyggernes forhærdelse (jf. Matt 11,21. Luk 10,13).

Vantroen bestod her ikke i manglende tro på, at Jesus havde magt til at gøre undere. Folket registrerede de mægtige gerninger, Jesus gjorde, og de var forundrede (6,2). Men deres vantro bestod i, at de ikke ville indse, at denne magt til at gøre undere var Guds magt, og at dette betød, at Jesus var Guds Søn (6,4).

I dette åndelige klima ville det være i strid med Jesu hensigt at gøre undere. Han kom ikke for at vise sig frem og inspirere til "undergående tro", men for at skabe tro på Jesus som Guds Søn (1,1. 15; 15,39). Det var ikke en mangel på tro som forudsætning for underne, der foruroligede Jesus,

men mangel på en modsvarende tro som reaktion på underne. Denne tolkning bliver bekræftet, når vi sammenligner med episoden, hvor Jesus stillede stormen. Der får vi at vide, at Jesu overnaturlige hjælp ikke nødvendigvis er afhængig af tro. Disciplene troede ikke, og de blev revset for deres vantro, men det forhindrede ikke Jesus i at hjælpe dem (4,35-41; 6,45-52).

Markusevangeliet 11,22-25 viser hen til Jesu kraftigste bekræftelse af bønnens magt: «Alt hvad I beder og bønfaller om, det skal I tro at I har fået, og så får I det» (11,24).

Men pointen er ikke her, at de, som beder, kan gøre, hvad de vil, så længe deres tro er stærk nok. Pointen er, at bønnens magt, når den rettes mod den almægtige Fader, er ubegrænset. Denne magt forbliver imidlertid underordnet Guds vilje, hvilket vi lærer af Jesu bøn i Getsemane (som faktisk er den eneste forbilledlige bøn i Markusevangeliet).

I mødet med lidelse og død beder Jesus oprigtigt og indtrængende om befrielse, men han underordner ydmygt sin bøn under Guds vilje (14,36). Med denne bøn står Jesus som et forbillede på den holdning, han krævede af sine disciple: at de skulle tage deres kors op (8,34).

Selv om den almægtige Fader har magt til at fjerne lidelsen, er han åben for, at Faderens vilje kan indebære lidelse. Lidelsen får imidlertid ikke det sidste ord. Jesus lover, at de, som mister deres liv pga. ham og evangeliet, skal frelses (8,35).

Selv om paradokset ved et Guds barns lidelse forbliver uforståelig, får vi et nyt perspektiv på lidelsen i lys af korset. Som frelseren blev fuldstændt gennem lidelse, og Guds lam var sejrrigt, da det blev slået, således er også Guds børn stærke, når de er svage, og sejrrige, når de lider nederlag.

Aldrig belønning for glimrende tro

Det er altså ubegrundet at se tro som en betingelse for helbredelse og at se helbredelse som et resultat af en specielt rosværdig tro.

Forholdet mellem tro og helbredelse varierer betragteligt i de fire evangeliens beretninger, men de har nogle vigtige fællesnævne: Jesu

undere har hele tiden til hensigt at henlede opmærksomheden på, hvem han er, ikke på den lidendes tro. Troen er ikke et mål i sig selv, men troens mål er Kristus.

For lidende kristne er det frigørende at blive forsikret om, at helbredelse aldrig er en belønning for glimrende tro. Helbredelsesunderne forherliger Jesus, ikke den troende. Nogle gange venter Jesus med at udføre en helbredelse, så den bedendes tro kan vokse og udvikle sig. Denne udvikling må imidlertid ikke forstås på den måde, at troen bliver stærkere, men nærmere på den måde, at den får et klarere fokus, indtil troen er rettet mod Jesus alene og mod Jesus som Guds Søn.

Siden hensigten med helbredelsesberetningerne altså er at forherlige Jesus fremfor at sige noget om den lidende, har evangelierne kun lidt eller ingenting at sige om dem, som ikke oplever helbredelse. Det forbliver Guds privilegium at vide, hvorfor nogen bliver helbredt og andre ikke.

Ud fra evangelierne kan vi altså konkludere, at helbredelse eller manglende helbredelse ikke siger noget om en persons tro eller mangel på tro. Nogle gange tillader Gud, at hans navn bliver forherliget gennem helbredelse, og andre gange tillader han sine disciple at forherlige ham gennem deres lidelser. ■

For lidende kristne er det frigørende at blive forsikret om, at helbredelse aldrig er en belønning for glimrende tro

A full-page photograph of an elderly woman with a joyful expression, laughing with her hands on her cheeks. She is wearing a light-colored straw hat with a dark band and a small bow, a white short-sleeved shirt, and dark brown overalls. Her skin is wrinkled, and she wears glasses. The background is a soft-focus outdoor setting with green foliage and trees.

Alderdommen — en livstruende tid?

AF JENS ERIK RASMUSSEN

Tiden skal ikke "slås ihjel". Livet er en Guds gave, som vi skal passe på og gøre brug af, så længe vi har det.

En foredragsholder, der talte om "Kunsten at ældes", blev spurgt: "Hvad er tricket?" Svaret var: "At blive ved med at have et formål; og blive ved med at tilgive." Spørgerens kommentar lød: "Den køber jeg!"

Det er afgørende for os alle, uanset alder, at vores liv har et formål. Ikke blot et hobby- og hygge-formål, men det gudgivne, overordnede formål: "Ikke leve for sig selv, men for ham, der døde og opstod for os" (2 Kor 5,15).

Villighed til både at tilgive og søge tilgivelse er også afgørende. Biskop Desmond Tutu skrev en hel bog om det: "Ingen fremtid uden tilgivelse!"

Omvendt kan man også sige: Uden formål og uden tilgivelse er alderdommen en livstruende tid!

En ny skabning

Uanset alder og svækkelse af fysiske kræfter er vi hver især i Kristus faktisk "en ny skabning" (2 Kor 5,17), og vores liv handler dermed fortsat om, hvordan vi lever vores liv over for andre: "Gør det af hjertet – for Herren" (Kol 3,23)!

Der er medmenneskeligt, praktisk og åndeligt brug for os i familie, blandt venner, bekendte og ubekendte og også i menighedssammenhænge, inkl. sociale og praktiske opgaver. Så langt kræfter og helbred giver mulighed for det, bør vi stille os til rådighed – af hensyn til andre, og for at vi ikke selv går i stå.

Vi skal ikke som 60-årige bare "lægge an til landing", som en engang beskrev sit rest-liv, men hellere "gribe dagen". Som salmisten synger: "Denne dag har Herren skabt, lad os juble og glæde os på den. Herre, frels dog! Herre, lad det lykkes" (Sl 118,24)!

Tiden skal ikke slås ihjel

Tiden skal ikke "slås ihjel", som nogle ellers udtrykker sig. Livet skal ikke bare overstås. Men det er en Guds gave, som vi skal passe på og gøre brug af, så længe det er os givet – med de begrænsninger, som alderen og ydre omstændigheder medfører.

Moses bad: "Lær os at holde tal på vore dage, så vi får visdom i hjertet" (Sl 90,12). Vi skal alt-

så hverken leve, som om der er rigeligt med dage, men heller ikke resignere i pensionistfasen og sætte os hen og konstatere: "Det var så det – nu skal vi bare have resten af tiden til at gå."

Gud vil, at vi bruger de dage, han giver os. De fleste af os kan tjene hinanden med forbøn og opmærksomhed via besøg og hilsener. Vi kan stadig være der for hinanden. Og nogle får givet overskud og kræfter til fortsat at have konkrete opgaver og ansvar på forskellig vis. Vi skal ikke som ældre stå i vejen for de unge – men vi skal heller ikke svigte dem ved blot at melde fra!

Livet forsvinder i hast

En talemåde lyder: "Unge kan dø, gamle skal dø!" At også unge dør, viser, at livet er skrøbeligt; intet er sikkert. Det understreger for os, at livet er en gave, at hver dag er en ny mulighed. Kommer Jesus igen forinden, skal vi ikke dø! Men vi skal leve med bevidsthed om, at døden kan komme når som helst. Og oftest hurtigere, jo ældre vi er.

Vi skal ikke fortie, endsige fornægte vores livsvilkår – som formuleret i gamle dage på vægophæng: "Betænk livets korthed, dødens vished og evighedens længde!"

Salmisten skriver om den smerte, som livet også kan give: "Mine dage svinder som røg ... jeg må sukke dybt, jeg er kun skind og ben." Da må vi udøse vores klage til Herren: "Herre, hør min bøn, lad mit råb om hjælp nå dig. Skjul ikke dit ansigt for mig, når jeg er i nød. Vend dit øre mod mig, svar mig i hast, når jeg råber" (Sl 102,2ff).

Måske kan vi ikke længere råbe. Så må vi i vort stille sind og med suk vende os til Jesus, som hører os og siger til os, at han ikke støder os bort (Joh 6,37). Han tager imod os – og vil være med os alle dage. I både gode og onde dage!

Når livet langt på vej er gået, spørger vi: Hvor blev årtierne af? Forhåbentlig kan vi se tilbage med tak. Og vide os i Guds hænder fortsat. Vide, at uanset om vi lever eller dør, hører vi Herren til! Uanset alder er det nemlig godt at have det grundlag i livet, som mange førhen

Så langt kræfter og helbred giver mulighed for det, bør vi stille os til rådighed – af hensyn til andre, og for at vi ikke selv går i stå

Jens Erik Rasmussen,
f. 1946

Tidl. friskoleleder og generalsekretær i Blå Kors
Frivillig koordinator i Senior-Yad va Lev o.a.
jer@blaakors.dk

Vi skal ikke som ældre stå i vejen for de unge – men vi skal heller ikke svigte dem ved blot at melde fra!

udtrykte med ordene: "Om Gud vil, og vi lever..."

Jesus kommer snart

Det er også livsbekræftende at tænke på, at Jesus kommer igen. Måske kommer han, mens jeg lever. Personligt synes jeg, det er en dejlig tanke, at Jesus siger: "Ja, jeg kommer snart!" Og at vi må sige som apostlen: "Amen, kom, Herre Jesus" (Åb 22,20)!

Samtidig må vi turde se døden i øjnene og være rede til at dø, hvis Jesus tøver med at komme igen. Vi må være rede til at "sige verden ret farvel" (DDS 538) i forvisning om vore synders nådige forladelse og evigt liv i ham.

Respekt for alderdommen

Moses skrev: "Vore leveår kan være halvfjerds, eller firs, hvis kræfterne slår til" (Sl 90,10). I det lys er det ikke mindre tankevækkende, at han selv var 40 år, da han blev kaldet til sin livsopgave, hvorefter han kom i Guds skole i 40 år – forud for sin store opgave i de efterfølgende 40 år! Han fik altså 120 år, så det der med "40 ... og færdig" holder vist ikke.

En, som fyldte 50 år, takkede for hilserne – og for medfølelsen med hensyn til hans fremskredne alder. Ja, der kan i vore dage være en tendens til at sætte ung alder højt og betragte fremskreden alder som: "så er der vist ikke mere at komme efter".

Det er værd at bemærke, at Bibelen opfordrer til at vise respekt både for ungdommen og alderdommen.

Paulus opfordrer Timoteus: "Lad ingen ringeagte dig, fordi du er ung, men vær et forbillede ... Forsøm ikke den nådegave,

du fik ..." (1 Tim 4,12).

Peter formaner: "Ligeså skal I unge underordne jer under de ældste; I skal alle være klædt i ydmyghed over for hinanden" (1 Pet 5,5).

Baggrunden for Peters formaning er: "Lev alle i enighed, og vis medfølelse, broderkærlighed, barmhjertighed og ydmyghed ... , for I er kaldet til at arve velsignelse ... Vær hyrder ..." (1 Pet 3,8f. 5,2).

Vi har både brug for de unges gåpåmod og de ældres erfaringer. Vi har brug for, at forskellige menneskers evner og nådegaver, uanset alder, går op i en højere enhed. Til fælles og samlet velsignelse!

Har vi ikke syn for og gør en bevidst indsats for det samspil, skader det fællesskaberne og skiller generationerne fra hinanden. Lad os derfor – med gammelt og nyt – leve i ydmyghed og kærlighed. I et menneskeligt og åndeligt fællesskab efter Guds vilje.

En holdbar plan

En mand, der beskrives som en ildsjæl, fortæller til en avis, oven på hård sygdom, at han stopper i sit job. Livet har fået et nyt perspektiv. Han siger: "Man tager livet op til revision efter sådan en omgang. Mon døden er nær? Diagnosen har vendt op og ned på det hele. Jeg skal have fundet mit indre jeg, og hvad der skal give mening resten af livet. Jeg håber, jeg finder en ny plan med mit liv."

Sådan kan egen sygdom – eller sygdom hos ens nærmeste; eller dødsfald – vende om ikke op og ned på livet, så ændre på mangt og meget og medføre megen smerte, nød og sorg.

Ingen, heller ikke den, som lever med Jesus, skal tro sig fritaget. Livet kan, når kræfterne svinder, gøre ondt. At skulle modtage hjælp til ting, man selv klarede før, og være (mere!) afhængig af andre, kan opleves som en svær og tung livssituation.

Vigtigt for os alle er, at vi har "en holdbar plan" for vores liv, uanset hvad der sker. At vores liv har sit holdbare formål! Så behøver begrænsningerne ikke opleves livstruende.

Paulus beskriver sin holdbare plan sådan: "For mig er livet Kristus, og døden en vinding" (Fil 3,21).

Det er naturligt for os at ønske et langt liv (for døden er også en fjende, jf. 1 Kor 15,26). De færreste ønsker at dø – medmindre livet bliver så fyldt af sygdom og så smertefuldt, at udsigten til oplevelsen af jordisk glæde er forsvundet.

Det er godt og rigtigt at have længsel efter at være i herligheden hos Jesus, uden sorg og smerte – samtidig med at vi gerne fortsat vil være her og være sammen med vores kære.

Paulus ræsonnerer flg. i forhold til menigheden i Filippi: Er der brug for fortsat at være her af hensyn til jer, så vil jeg det – til jeres fremgang og glæde i troen (Fil 3,25).

Livet har stadig et formål

Meget truer i den store verden. Og meget kan true i vores liv. Ikke desto mindre er det vigtigt, at vi ikke lader alderdommen være en livstruende tid, men en del af livet, hvor vi stadig griber de dage, der bliver os givet – og fortsat lever med det gode formål: for Jesus og hinanden! ■

Forvandlet ved at se

BOGANMELDELSE AF FLEMMING HANSEN

Forvandlet ved at se
Vejen til helliggørelse
 Henrik Nymann Eriksen
 Credo/LogosMedia 2020
 216 sider, kr. 149,95

Forstanderen på LM's højskole har skrevet en god og meget nødvendig bog om helliggørelse. I en udpræget efterkristen tid er det des vigtigere at leve med en meget bevidst kristen livsstil.

Titlen viser bogens fokuspunkt. Helliggørelse handler ikke om "at se på Jesus for at kunne efterligne ham, men [om] at blive *forvandlet ved at se på ham*" (s. 57). Helliggørelsen sættes ind i det rette helbibelske og helmenneskelige perspektiv med fire hovedafsnit: *Længsel*, *Genfødt*, *Forvandling* og *Håb*, hvor afsnittet om forvandling fylder mest.

Det lille, kvadratiske format gør siderne nemme at overskue og giver lyst til at fortsætte, så bogen for de fleste vil føles overkommelig. Gode

overskrifter og inddelinger gør, at man hele tiden ved, hvad der skrives om. Vi ledes fint igennem de mange forskellige emner.

Forfatteren lægger ud med kort at beskrive en kristens *længsel* efter at ligne Jesus ved at blive mere præget af hans sindelag og mindre præget af syndens magt. I afsnittet *Genfødt* bliver vi sat ind i nådens rum som frikendte ved troen på Jesus – til hverdag og fest og uafhængigt af, hvordan kvaliteten af den efterfølgende helliggørelsesproces bliver. Genfødselen betyder ikke bare, at en kristen er i Kristus, men at han bor ved troen i os og har givet os et nyt hjerte, der ønsker at gøre Guds vilje.

Bogens hoveddel fokuserer bibelsk på, at vejen til *forvandling* (helliggørelse) går ved i praksis at *se på Jesus*. Henrik Nymann Eriksen understreger, at helliggørelsen ikke bare handler om at tage os sammen, men om at vi – ved at være fokuseret på Jesus – præges af ham.

Bogen kryber ikke udenom de svære spørgsmål: forholdet mellem det "gamle" og det "nye" menneske, mellem tro

og gerninger, dom efter gerninger, natur og Helligånd osv. Emnerne behandles både vedkommende og nænsomt.

Selvom bogen er forholdsvis let læst, er indholdet samtidig dybt. Udbyttet vil blive større, anden gang man tygger den igennem. Bogen er krydret med hverdagseksempler. Det vigtigste er dog, at den ånder af en stor tillid til Bibelen. Skriftordene bliver hele tiden forklaret med stor menneskekundskab, fx når han gennemgår forskellige dyds- og lastekataloger i NT.

Bogen er henvendt til mennesker, som ønsker at efterfølge Jesus. Sproget er enkelt og klart, men bogen forudsætter en vis kundskab til den bibelske begrebsverden. Tager man sig tid til at læse den ved skrivebordet eller i lænestolen, er der her meget godt at hente til dagligdagen som kristen.

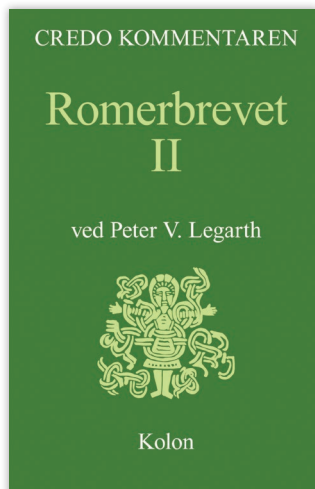
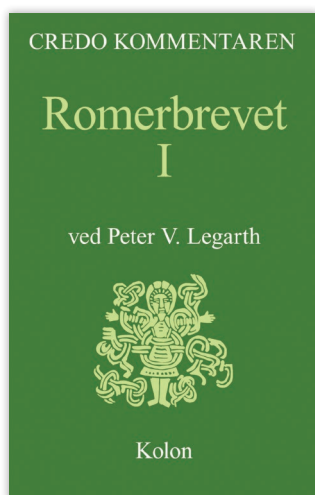
Den slutter med et kort afsnit om *Håbet*. Vi lever fuldt og helt her og nu, men livet bestemmes også af det, vi ser frem imod. Håbet om den nye jord, hvor Åndens frugter realiseres fuldt ud, må præge os allerede nu.

Bogen anbefales varmt. ■

Helliggørelsen handler ikke bare om at tage sig sammen, men om at vi – ved at være fokuseret på Jesus – præges af ham

Romerbrevet I og II

BOGANMELDELSE AF KNUD W. SKOV

Romerbrevet I og II

Credo Kommentaren

Peter V. Legarth

Kolon 2019/2020

250/247 sider, kr. 249,95
(pr. bd.)

Det er en stor præstation at udgive en kommentar til Romerbrevet i to bind i løbet af et halvt år. Det sker i forlængelse af den store monografi *Moseloven – det magtesløse ord fra Gud* fra 2016. Flot arbejde af Peter Legarth (PL)!

De to nyudgivne bind erstatter den mere kortfattede og udsolgte *Credo Kommentar* af Frank Jacobsen. De har layoutmæssigt mistet flere grafiske elementer, som gjorde *Credo Kommentarer* overskuelige at bruge (fx markeringer med *fed* og ekskurser). Teksten mister markeringer af klare pointer og glider sammen. Forhåbentlig kan forlaget Kolon genindføre dem fremover.

Bøgerne har en fin indledning til brevet, en vers for vers-gennemgang og et opsamlende tilbageblik med

fortolkning. Ofte beskriver PL flere mulige tolkninger og runder af med sin egen tolkning, og en del passager har en ligefrem og klar udlægning af teksten, underbygget med henvisninger. Nogle steder hænger diskussionerne dog i luften uden klar konklusion.

Ændret syn på Moses og Paulus

PL's tolkninger synes måske genkendelige som gængs luthersk teologi. Han væver dog en ændret forståelse af moseloven ind. Det medfører, at bøgerne mere giver et ændret grundsyn på Paulus' budskab end en indføring i evangelisk-luthersk forståelse af brevet, som *Credo Kommentarer* ellers har været kendetegnet ved.

I indledningen skriver PL, at Paulus polemiserer "ikke i første række imod gerningsretfærdighed, legalisme, men snarere imod en troskab over for Sinaj-pagten. Det er i det mindste den tolkning, der vil ligge til grund for nærværende kommentar. Lovgerninger er gerninger, der udtrykker lydighed imod Sinaj-pagten" (I,27). Derfor kommer den

tolkning også til at dominere denne anmeldelse, der ellers kunne have fremhævet andre sider af de to bøger.

Legarths syn betyder, at moselovens indhold som Guds hellige vilje og etisk rettesnor ikke taler om Guds retfærdighed, der senere opfyldes af Jesus Kristus til vores retfærdighed. Loven (og evangeliet) er altså ikke vævet ind overalt i Skriften, men moseloven udtrykker blot Guds vilje for israelitterne i en periode.

Eksempler på PL's "nye" tolkninger:

- PL nævner, at "Guds retfærdighed blev ikke åbenbaret i moseloven, men i evangeliet" (I,48), jf. mit foregående afsnit.
- Hverken moseloven eller loven i hjertet handler om at kende eller følge loven som Guds vilje, men om, at alle i sidste ende skal stå til ansvar overfor den lovens stemme, man har hørt. Moseloven skal derfor ikke forkyndes til kristne i dag, for den taler til dem, loven er givet til, israelitterne, som var under moseloven. Andre har loven i hjertet. Så er synd ikke at bryde lo-

ven, men alene at "detronisere Gud" og "vanhelligelse og forurening af det kostelige Guds billede ... en oprørende misbrug af noget, der er dyrebart for Gud" (I,62-64) og dermed være under Guds vrede og dom.

- Da moseloven ikke er en åbenbaring af Guds retfærdighed, men blot *bevidner* Guds retfærdighed, er Jesu gerning på korset ikke at opfylde loven som Guds retfærdighed, men med trofasthed at genskabe det brudte pagtsforhold mellem Gud og jøderne. Jesus gør ikke nødvendigvis fyldest ved en stedfortrædende død for syndere, selv om PL gengiver, at Jesus med sin død afvender Guds vrede. Men "Guds vrede er ikke en integreret del af Guds retfærdighed" (I,113). I stedet fremstiller Gud sin kærlighed til mennesket ved Jesu offer for synden: "Tanken er imidlertid ikke, at Jesus Kristus gennem sit offer stemmer Gud nådig. Ofret skal ifølge Paulus ikke stemme Gud nådig. Det er Gud på forhånd" (I,126).

Det bliver dog ikke til en subjektiv soning hos mennesket alene, men en soning, hvor Guds vrede og menneskets oprør sones af Jesus, fordi Gud igennem alt er kærlighed (I,165). I forbindelse med Romerbrevet 5,18f definerer PL derfor Jesu lydighed alene som lydighed overfor Guds plan med ham – og ikke som lydighed overfor loven, hvilket sammenhængen ellers peger på (jf. Gal 4,4f).

- Romerbrevet 7,14-25, der ofte tolkes som et Kristus-troende menneskes åndelige kamp i anfægtelse over synden i sit indre, bliver hos PL delt i to, så det i første del (14-22) handler om Israels problem under det

Legarths syn betyder, at moselovens indhold som Guds hellige vilje og etisk rettesnor ikke taler om Guds retfærdighed, der senere opfyldes af Jesus Kristus til vores retfærdighed

betingede udsagn i moselovens pagt, og de sidste vers (23-25) bliver et suk hos den troende. "Det frelses-historiske og individuelle perspektiv griber ind i hinanden i skildringen af det indre menneske" (I,223).

Fokus på pagtshistorie

Tolkningen har på den baggrund fokus på frelses- og pagtshistorie og dernæst på frelse. Og frelse er udtryk for Guds barmhjertighed *uden* en stedfortrædende opfyldelse af Guds lov. Det sidste skaber en unødvendig uklar skelnen mellem vigtige bibelske udtryk som forsoning og retfærdiggørelse.

PL har ellers nogle gode pointer mht. forståelsen af

pagts rolle, om den gamle og nye pagt. Samtidig mærker jeg hele vejen igennem, at PL ønsker at placere sin forståelse, så den kan rumme og rummes af det, der har præget de såkaldt bibel- og bekendelsestro læsere gennem årene, idet han både tager opgør med universalismen (læren om alles frelse), islam og forskellige nuancer i danske oversættelser af bibelteksten.

Med de grafiske og teologiske bemærkninger vil jeg personligt hellere henvise til den tidligere kommentar i Credo-serien samt Leif Andersens *Kommentar til Romerbrevet* for hjælp til almindelig bibellæsning eller forkyndelsesforberedelse ud fra Romerbrevet. ■

Gud og det onde

BOGANMELDELSE AF OLE SOLGAARD

Gud og det onde

Leif Andersen

Bibelselskabets Forlag 2020

168 sider, kr. 119,95

Lad det være sagt med det samme: Denne bog er værd at læse og reflektere over.

Den tager fat på nogle af de spørgsmål, der knytter sig til lidelse og ondskab: Hvorfor griber Gud tilsyneladende ikke ind, hvis han findes og har al magt? "I denne bog vil vi både forsøge at lede efter spørgsmålet – og se, i hvilket omfang vi også kan skimte et stykke af et svar," står der i indledningen (s. 8).

Leif Andersen har gennem årene berørt mange af bogens temaer i flere artikler og bøger, men formår alligevel at komme med nye og supplerende perspektiver og formuleringer i denne lille bog. Teologisk tænkning og sjælesørgerisk indfølelse følges ad på en god måde. Bogen favner en bred vifte af trospositioner som målgruppe.

Forfatteren tager på en fin måde læseren ved hånden og lader i nogen grad spørgsmålet og forargelsen stå uforklaret – i et forsøg på at modne en fornyet tillid til Gud. Han vil i højere grad hjælpe læseren til at gå til Gud med sin ufiltrerede protest, end han vil forsvare Guds handlinger eller

tavshed – og så peger han vedholdende på Kristus som Guds billede og tolk.

Samtidig går han også ind i de filosofiske og teologiske tanker om emnet. Han skriver både klart og nuanceret om de forskellige betoning af, hvordan forholdet mellem Gud og det onde er. Han peger med rette på, at Bibelen forskellige steder betoner lidelse som hhv. 1) noget, Gud *vil*, 2) noget, Gud *tillader* og 3) noget, Gud *kæmper mod*.

"Nogle finder så hjælp i den ene vinkel, andre i den anden vinkel eller i den tredje vinkel. Og de holder alle vand," skriver han (s. 83).

Til tanken, troen og det sårede liv

Indimellem savner jeg måske lidt klarere svar, som Leif Andersen fx i sin tid gav i klassikeren *Gud, hvorfor sover du?* Jeg savner også en lidt mere frimodig udfoldelse af det bibelske evighedsperspektiv på lidelsen, som er fremtrædende i fx Første Petersbrev: Engang bliver alting godt, selvom vi ikke kan se det lige nu.

Forfatteren har nogle kritiske refleksioner over, at nuti-

dens mennesker har større respekt for egen vurderingsevne end for Guds, men min oplevelse er, at bogen nogle steder desværre selv skubber på samme tendens, fx når et citat af teologilektor Jakob Wolf videregives uden forbehold: "Det er ikke vores opgave at forsvare Gud, men at anklage Gud" (s. 37).

Der er rigtig meget godt at hente i bogen til tanken, troen og det sårede liv. Man mærker, at der ligger stor indsigt bag, både personlig erfaring og teologisk/sjælesørgerisk faglighed.

Leif Andersens skrivetalent er ikke svært at få øje på. Teksten er medrivende og med et godt flow. Undervejs er der mange henvisninger til litteratur, film og kunst – for nogle er det en hjælp og øjenåbner; for andre måske en forhindring.

Alt i alt en anbefalelsesværdig bog, som man kan tygge videre på. ■

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL TIL TEMAET

Paulus siger:

"For jeg skammer mig ikke ved evangeliet; det er Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker" (Rom 1,16).

Hvilke tanker sætter det i gang om forholdet mellem

1) evangeliet, 2) jøder, 3) ikke-jøder og 4) dig selv?

Hvilke konkrete konsekvenser kan det indebære?

LÆS MERE OM ISRAELS ROLLE I GUDS FRELSESPLAN

ER KIRKEN DET NYE ISRAEL?

Grundig artikel af Gunnar Johnstad i Budskabet nr. 4 2013, s. 21-27
d1m.dk/sites/default/files/files/2013_budskabet_4.pdf

SYNET PÅ ISRAEL HAR ÆNDRET SIG GENNEM LM'S HISTORIE

Kort indblik i forskellige syn på Israel i LM, Tro og Mission nr. 11 2013, s. 10
d1m.dk/sites/default/files/files/2013_tro-og-mission-nr-11.pdf

TEMA:

Israels rolle i Guds frelsesplan

Landet og folket Israel har ofte givet anledning til debat og stor bevågenhed. De aktuelle politiske spændinger i Israel sætter følelser i kog over hele verden. Også teologisk er synet på Israels rolle i dag vanskeligt for kristne at blive enige om.

Debatten om landområdet tager vi ikke fat på her. Derimod ønsker vi at fokusere på, om Israel har en særstilling i Guds frelsesplan nu og fremover. Målet er at blive klædt på til selv at reflektere videre over, hvad Bibelen egentlig siger om emnet.

Christian Højgaard giver et indblik i, hvorfor Israel blev udvalgt som Guds folk, og hvilken rolle folket havde før Kristus.

Derefter skitserer Kristoffer Enevoldsen, hvad uenigheden om Israels fortsatte rolle går ud på – og hvilke begrundelser, der generelt præger de forskellige tolkninger.

Endelig tager Christian Maymann den bibelteologiske lup frem og kigger på, hvordan de nytestamentlige tekster om Israel kan læses og forstås.

Bibelen er klar – også om Israels plads i frelsesplanen. Men desværre får bibeltro kristne noget forskelligt ud af teksterne. Vi håber, at temaartiklerne kan være en hjælp til afklaring.

*Vores medmennesker
kan indimellem
føles som "modmennesker"*

**HELENE SCHOU
ANDERSEN, SIDE 18**

FOTO: POLINA TANKILEVITCH

*Det forbliver Guds privilegium
at vide, hvorfor nogen bliver
helbredt og andre ikke*

SIGURD GRINDHEIM, SIDE 31